

”Olen tärkeä, minut huomataan!”

Perehdytysopas digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (YAMK) Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen

2024

Virve Tomminen

Tiivistelmä

Tekijä	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Virve Tomminen	Opinnäytetyö, YAMK	2024
	Sivumäärä	
	61 sivua, 6 liitesivua	
Työn nimi		
”Olen tärkeä, minut huomataan!”		
Perehdytysopas digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin		
Tutkinto ja koulutusala		
Sosionomi (YAMK), Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Hollolan kunta		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä. Hollolan kunnan varhaiskasvatus toimi kehittämistyön kohdeorganisaationa. Tavoitteena kehittämistyössä oli alle 3-vuotiailla työskentelevän henkilöstön digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin osaamisen vahvistaminen. Tarkoituksena kehittämistyössä oli tuottaa perehdytysopas henkilöstölle digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin.</p> <p>Pedagoginen dokumentointi on tärkeä työmenetelmä, jonka tarkoituksena on olla työkaluna varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Digitaalinen pedagoginen dokumentointi mahdollistaa vastavuoroisen vuorovaikutuksen huoltajien ja päiväkodin henkilöstön välillä.</p> <p>Tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistapana oli toimintatutkimus. Aineistoa kerättiin henkilöstölle tehdyssä puolistrukturoidussa kyselyssä, jonka tarkoituksena oli kartoittaa heidän tämänhetkistä näkemystään pedagogisesta dokumentoinnista, työtapana varhaiskasvatuksessa sekä täsmentää perehdytysoppaan tarkoituksenmukaisuutta. Kehittämistyössä järjestettiin kolme työpajaa, joissa käytettiin luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Kerätty aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Kehittämistyön tulosten pohjalta syntyi perehdytysopas, joka sisältää henkilöstölle digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin teoriapohjan lisäksi käytännön vinkkejä sen aloittamiseen ja toteuttamiseen. Perehdytysopas jää kohdeorganisaation käyttöön henkilöstölle sähköisessä muodossa.</p>		
Asiasanat		
varhaiskasvatus, pedagoginen dokumentointi, digitaalinen pedagoginen dokumentointi		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Virve Tomminen	Master´s thesis	2024
	Number of Pages	
61 pages, 6 appendices		
Title of Publication		
“I´m important, I get noticed!”		
Orientation guide to ECEC personnel of digital pedagogical documentation		
Degree, Field of Study		
Master of Social Services, Development of Child and Family Services		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Hollolan kunta		
Abstract		
<p>This thesis was carried out as an investigate development project. The early childhood education and care (ECEC) of Hollola municipality was the target organization to this project. The goal of the project was to confirm the skills of digital pedagogical documentation in personnel, who work with children under 3 years in ECEC. The aim was to make an orientation guide to them.</p> <p>Pedagogical documentation is important method in ECEC which is used to planning, implementing, evaluating and developing activities. Digital pedagogical documentation enables reciprocal interaction between guardians and ECEC personnel.</p> <p>This project was carried out as action research. The material used for the thesis was acquired through a half-structured questionnaire. The aim was to know what is personnel´s understanding of pedagogical documentation at the moment and how they use it as a method in their work and also amplifying how to make the orientation guide. In the project was implemented three workshops which included creative and functional methods. Collected materials was analyzed by content analysis.</p> <p>As a results the orientation guide was made. It offers the instructions and tips to personnel how to start digital pedagogical documentation and how to pursuit it.</p>		
Keywords		
Early childhood education and care, pedagogical documentation, digital pedagogical documentation		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Kehittämistyön lähtökohdat.....	3
2.1	Nykytilan ja tarpeen kuvaus	3
2.2	Kehittämistyön yhteistyökumppanina Hollolan kunta	4
2.3	Kehittämistyön tavoite, tarkoitus ja kehittämistehtävä	6
3	Varhaiskasvatus osana lapsen elämää	8
3.1	Tavoitteellinen kokonaisuus	8
3.2	Pedagogisen toiminnan suunnittelu, kehittäminen ja arviointi.....	9
4	Pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä	13
5	Menetelmälliset lähtökohdat	18
5.1	Tutkimuksellinen kehittäminen	18
5.2	Lähestymistapana toimintatutkimus	19
5.3	Tutkimus- ja kehittämismenetelmät.....	22
5.3.1	Puolistrukturoitu kysely.....	24
5.3.2	Luovat ja toiminnalliset menetelmät työpajoissa.....	25
6	Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus	27
6.1	Kehittämistyön aikataulu	27
6.2	Puolistrukturoidun kyselyn toteuttaminen	28
6.3	Työpajojen toteuttaminen	29
6.4	Aineiston analysointi.....	35
7	Tulokset.....	39
7.1	Puolistrukturoidun kyselyn tulokset.....	39
7.2	Työpajojen tulokset.....	43
8	Perehdytysopas digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin	47
9	Pohdinta	52
9.1	Tulosten tarkastelu	52
9.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	54
9.3	Hyödynnettävyys ja jatkokehittämisideat	56
	Lähteet.....	58

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Puolistrukturoidun kyselyn pohja

1 Johdanto

Laadukas varhaiskasvatus on mahdollista vain toimintaa arvioimalla ja kehittämällä. Pedagoginen dokumentointi työtapana on kirjattu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, joka on varhaiskasvatusta ohjaava asiakirja. Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista. Dokumentoinnin tuottamaa tietoa hyödynnetään työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa. (Opetushallitus 2018, 37.) Haasteeksi varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin osalta saattavat muodostua ajankäytölliset pulmat arjessa sekä ymmärrys siitä, mikä on pedagogisen dokumentoinnin ja dokumentoinnin ero. Asioiden dokumentointi ei tee siitä vielä pedagogista dokumentointia, jonka tarkoituksena on avata sekä varhaiskasvatushenkilöstön että lasten maailmaa uudella tavalla. Pedagoginen dokumentointi haastaa tekijänsä refleктоimaan arkea ja se vaatii paljon suunnitelmallisuutta, heittäytymistä uuden asian äärellä ja myös epämukavuusalueella olemista. Se herättelee aikuisia olemaan aidosti läsnä ja paneutumaan lasten ajatusmaailmaan sekä huomioimaan sen mikä on heille oikeasti tärkeää. Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on toimia varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelemisen, toteuttamisen ja arvioinnin sekä kehittämisen työvälineenä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 6–7.)

Digitaalinen pedagoginen dokumentointi on erityisesti pienten alle 3-vuotiaiden lasten osalta jonkin verran haasteellisempaa kuin jo isompien lasten kanssa. Pieni lapsi ei osaa ilman ohjausta dokumentoida tai valita dokumentoinnin kohteeksi itselleen tärkeitä asioita. Kuitenkin on ensiarvoisen tärkeää, että aikuisjohtoisuuden sijaan aikuinen toimisi dokumentoinnin mahdollistajana, mallintajana ja rikastajana. Toisinaan dokumentoitu asia, esimerkiksi kuva tai video, ei ole juuri sillä hetkellä merkityksellinen lapselle vaan sen arvo saattaa tulla esiin vasta myöhemmin. Prosessi dokumentoinnin haltuunottamiseen vaatii sekä aikuiselta että lapselta sinnikkyyttä ja aikaa. (Kotilainen 2019, 58.)

Hollolan kunnassa oli vuosina 2021–2022 käynnissä digihanke DIGIPOLULLA – Digitaalisiin taitoihin ja osaamiseen liittyvän hyvän pedagogisen toiminnan kehittäminen. Sen myötä Hollolan varhaiskasvatuksessa heräsi tarvetta kehittää pedagogista dokumentointia digitaalisessa muodossa ja laatia linjauksia mitä, minne ja miksi dokumentointia toteutetaan, jotta sitä voitaisiin toteuttaa tasalaatuisesti koko kunnassa. Pedagoginen dokumentointi osaltaan mahdollistaa niin lapsen, huoltajien kuin varhaiskasvattajien osallistumisen pedagogisen toiminnan, toimintaympäristöjen ja tavoitteiden muokkaamiseen. Dokumentointi linkittyy lapsen omaan

varhaiskasvatussuunnitelmaan ja toimii myös työkaluna lapsen tuen tarpeen arvioinnissa. Hollolassa on käytössä Pedagogisen toiminnan (PETO) suunnittelulomake, johon henkilöstö kirjaa yhteisesti sovitut käytänteet. Suunnitelmallinen pedagoginen dokumentointi toimii osana henkilöstön toiminnan reflektointia ja toimintakulttuurin kehittämistä. (Hollola 2024, 29.)

Opinnäytetyön aiheena on digitaalinen pedagoginen dokumentointi alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Opinnäytetyön tavoitteena on alle 3-vuotiaiden ryhmissä työskentelevän henkilöstön osaamisen vahvistaminen. Digitaalinen pedagoginen dokumentointi on ajankohtainen, mutta vielä varsin vähän hyödynnetty menetelmä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa perehdytysopas digitaalisesta pedagogisesta dokumentoinnista alle 3-vuotiaiden ryhmissä työskentelevälle henkilöstölle. Opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, missä lähestymistapana on toimintatutkimus. Puolistrukturoidun kyselyn avulla kartoitetaan varhaiskasvattajien näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista. Perehdytysopasta kehitetään yhdessä varhaiskasvattajien kanssa kolmessa työpajassa. Tavoitteena on lisätä yhteistä ymmärrystä siitä, että uuden asian äärellä on tarpeen ja mahdollista lähteä liikkeelle hyvin pienin askelin. Lopullisesta perehdytysoppaasta on tarkoitus saada aikaan arjen työkalu, jolla henkilöstö pääsee kehittämään omassa ryhmässään digitaalista pedagogista dokumentointia.

2 Kehittämistyön lähtökohdat

2.1 Nykytilan ja tarpeen kuvaus

Hollolan kunnassa kehitetään aktiivisesti erilaisia digiratkaisuja osaksi varhaiskasvatusta. Kunta sai Opetus- ja kulttuuriministeriön Uudet lukutaidot-kehittämishohjelmasta avustusta DIGIPOLULLE – Digitaalisiin taitoihin ja osaamiseen liittyvän hyvän pedagogisen toiminnan kehittäminen 2021–2022- hankkeeseen. Kuviossa 1 kuvattuina tavoitteina oli, että kaikilla lapsilla olisi tasapuoliset mahdollisuudet kehittyä tieto- ja viestintäteknologisissa taidoissa, varhaiskasvatuksen henkilöstön it-taitojen edistäminen, kunnan varhaiskasvatukseen laadittavan digisuunnitelman jalkauttaminen ja digitaalisuuden tuleminen osaksi pedagogista työtä. (Hollola 2024b.)

Kuvio 1. DIDIPOLULLE-hankkeen 2021–2022 tavoitteita

DIGIPOLULLE-hankkeeseen palkattiin digiohjaaja, jonka työpanoksella on ollut merkittävä vaikutus Hollolan varhaiskasvatuksessa henkilöstön digitaitojen karttumisessa. Digiohjaaja on jalkautunut kaikkiin varhaiskasvatusyksiköihin ja perhepäivähoitajille antamaan tarvittaessa henkilökohtaistakin neuvontaa. Digiohjaaja tukee varhaiskasvattajia pedagogisen osaamisen vahvistamisessa ja päivittää tietotaitoa laitteiden sekä ohjelmistojen käytössä. Kunnan digisuunnitelman päivittäminen on myös osa digiohjaajan tehtäväkuvaa. (Hollola 2023, 20.) Digihanke on lisäksi mahdollistanut digilaitteiden runsaampaa hankkimista yksiköihin. Pyrkimyksenä on, että lapsilla olisi laitteiden

lukumäärän puolesta tasavertaiset lähtökohdat digitaitojen harjoitteluun. Kun varhaiskasvattajien digitaidot ovat digihankkeen myötä vahvistuneet, on samalla myös yhdenvertaisuus lapsiryhmien välillä lisääntynyt. Aiemmin digitaalista opetusta oli pääosin niissä ryhmissä, missä varhaiskasvattajilla oli jo valmiiksi taitoja ja innostusta. Lasten turvallisten digitaitojen omaksuminen oli tärkeänä osana digihanketta. Vanhemmille pidettiin myös digiaiheinen vanhempainilta sekä laadittiin heille digiopas. Digihankkeessa koottiin toiminta- ja ideapankki Teamsiin, jossa se on koko henkilöstön käytettävissä. Vuonna 2023 DIGIPOLULLE-hanke sai jatkoa Digipedagogiikan juurruttaminen-hankkeesta, joka kuuluu myös Opetus- ja kulttuuriministeriön Uudet lukutaidot-kehittämisohjelmaan. Siinä keskityttiin luomaan yhdenvertaisuutta perhepäivähoidon ja päiväkotien henkilöstön välillä digitaidoissa. Digihankkeen tarkoituksena oli juurruttaa digipedagogiikka varhaiskasvatukseen ja tavoitteena oli kehittää pedagogisia toimintatapoja sekä mallintaa miten uusia lukutaitoja voidaan käytännössä opettaa lapsille. (Hollola 2024b.) Digihankkeen vaikutuksia arvioitiin koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle toteutetulla alkukartoituksella ja Vopeka-kyselyllä sekä Webropol-kyselyllä, joka suunnattiin jokaisen yksikön digivastaaville. (Hollola 2024b.) Vopeka-kysely on varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen digipedagogiikan, digitaalisten oppimisympäristöjen ja henkilöstön osaamisen arviointityökalu. Sen tarkoituksena on tarjota kyselyn tekijälle tarkkaa tietoa siitä, millä tasolla henkilöstön digiosaaminen on ja miten sitä olisi tärkeää kehittää. Se mahdollistaa myös tehtyjen kehitystoimien arvioinnin. (Vopeka 2024.) Kyselyiden perusteella voitiin arvioida digihankkeiden lisänneen henkilöstön osaamista ja rohkeutta digilaitteiden käyttöön lasten kanssa. Digitaidot ovat niin ikään kehittyneet ja sen myötä digipedagogiikka on päässyt jalkautumaan varhaiskasvatuksen arkeen. (Hollola 2024b.)

Opinnäytetyö on jatkoa aiemmille hankkeille, joiden tavoitteena oli saada digitaalisuus työkaluna osaksi varhaiskasvatusta. Digihankkeeseen on kiinteästi liittynyt myös Lehtosalon (2023) YAMK-opinnäytetyö, jonka tuotoksena syntyi digivuosisuunnitelmat Hollolan kunnalle alle 3-vuotiaille ja 3–5-vuotiaille. Digitaalisuus on Hollolassa tärkeä työtapa ja se tarjoaa uusia mahdollisuuksia myös pedagogiseen dokumentointiin. (Hollola 2024b.)

2.2 Kehittämistyön yhteistyökumppanina Hollolan kunta

Hollolan (2024a, 7–19) varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan sitoutumista leikin, leikkitaitojen ja luontosuhteen vahvistamiseen sekä kielen kehityksen tukemiseen. Positiivinen pedagogiikka, lämmin vuorovaikutus ja olemassa olevan hyvän vahvistaminen ovat toiminnan kulmakiviä. Tavoitteena on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Kun lapsi kohdataan ainutlaatuisena ja arvokkaana, rakennetaan pohjaa kaikelle oppimiselle. Lapsen

oma varhaiskasvatussuunnitelma rakentuu henkilöstön havaintojen, lapselle tehdyn lapsihaastattelun sekä huoltajan kanssa tehdyn yhteistyön tuloksena. Lapsen vasuun kirjatut tavoitteet asetetaan varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle. Lapsella on oikeus tulla kohdatuksi, ymmärretyksi ja huomioituksi omana itsenään. Lapsen osallisuuden vahvistaminen on avainasemassa, erilaisille tunteille ja mielipiteille on tilaa. Lapsi on aktiivisesti mukana varhaiskasvatuksen ja oppimisympäristöjen suunnittelemisessa ja kehittämisessä. Yhteisöllisyys on tärkeä osa Hollolan varhaiskasvatusta. Yhdessä lasten kanssa suunnitellaan, toteutetaan, kehitetään ja arvioidaan toimintaa. Kokeillaan, erehdytään ja yritetään uudelleen. Jokaisen vahvuudet ja kehittymiskohteet pyritään huomioimaan arjessa. Myös pedagogiseen johtamiseen on panostettu. Henkilöstön osaaminen, kouluttautuminen ja työhyvinvointi edistävät lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia. Varhaiskasvatussuunnitelmassa digitaalinen osaaminen on kirjattu osaksi laaja-alaista osaamista varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena on tukea lasten digitaalisten taitojen osaamisen kehittymistä, hyödyntää digitaalista dokumentointia arjen toiminnassa ja sitä kautta mahdollistaa lapsen aktiivisen osallistumisen itsensä ilmaisemiseen. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoisuuden vuoksi on tärkeää, että lapselle mahdollistuu ikätasoinen osaaminen digitaidoissa. Ouakrim-Soivio ja Kumpulainen (2020, 167) nostivat tutkimuksessaan esille lasten epätasa-arvoisen aseman heidän saamassaan ohjauksessa digitaidoissa. Suurimpana haasteena tasa-arvolle tutkimuksen mukaan on päiväkodin henkilöstön digitaalisten taitojen ja valmiuksien puutteet. On selvää, että tasa-arvon saavuttamiseksi päiväkodissa työskentelevät työntekijät tarvitsevat runsaasti koulutusta riittävien digitaalisten taitojen omaksumiseen. Digitaalisuutta pedagogisessa dokumentoinnissa on ilman niitä mahdotonta toteuttaa.

Hollolan kunnan varhaiskasvatuksessa digitaalisuus on osa päivittäistä toimintaa. Tavoitteena olisi se, että digitaalisia välineitä olisi riittävästi kaikkien lasten käyttöön tarkoituksenmukaisesti. Ne toimivat osaltaan lasten osallisuuden ja vuorovaikutuksen lisääjänä sekä oppimisen ja tiedon välittäjänä. (Hollola 2024a, 25.) Henkilöstön digiosaaminen on lisääntynyt merkittävästi digihankkeiden myötä, ja he ovat rohkaistuneet kokeilemaan uusia asioita ja laitteita. Digiohjaajan matalan kynnyksen apu on ollut helposti saatavilla ja se on innostanut työntekijöitä digitaalisten taitojen opettamisessa lapsille. (Hollola 2024b.) Digiosaaminen voidaan nivota mihin tahansa toimintaan. Se voi olla osana liikuntaa, kielenkehitystä, tutkimista ja on tärkeää, että lapsi on aktiivinen toimija. Lapsella on oikeus oppia digitaalisia taitoja, jotta hän voi olla nyky-yhteiskunnassa osallinen, yhdenvertainen ja koulutuksellisesti tasa-arvoinen. Digitaalisten taitojen harjoitteluun kuuluu keskeisesti, että taitoja harjoitellaan turvallisesti ja vastuullisesti. Lasten mielenkiinnon kohteiden kautta voidaan tukea luovaa tuottamista ja itseilmaisua. On tärkeää myös oppia arvioimaan kriittisesti,

minkälainen tieto on luotettavaa ja lapselle ikätasoisesti sopivaa. Jokaiseen yksikköön nimetyt digivastaavat ovat toimineet tiedonjakajina digituntien ja palaverien sisällöistä. Digivastaavat kokoontuvat säännöllisesti palavereihin, jossa käsitellään ajankohtaiset digiasiat, jaetaan vinkkejä arkeen ja autetaan ratkaisemaan mahdollisia ongelmatilanteita. (Hollola 2023, 3–19).

Hollolan kunnan varhaiskasvatukseen osallistui vuonna 2024 noin 900 lasta. Päiväkotien lisäksi varhaiskasvatusta toteutettiin perhepäivähoidossa, vuorohoidossa, avoimessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa täydentävänä varhaiskasvatuksena. Kunnassa toimii sekä yksityisiä että kunnallisia päiväkoteja ja perhepäivähoitajia. Kunnallisia päiväkoteja on 11 kappaletta, joista lähes kaikissa on alle 3-vuotiaiden ryhmiä. Varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen sosionomit ja lastenhoitajat ovat pääasialliset työntekijät ryhmissä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssia on jaettu useampaan yksikköön kunkin tarpeen mukaan. Hollolan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin keskeinen periaate ovat toiminnan suunnitteleminen, toteuttaminen ja arvioiminen yhdessä lasten kanssa. Kun toimintaa toteutetaan oppivassa yhteisössä, lapset oppivat toinen toisiltaan ja myös aikuiset saavat oppia asioita lasten maailmasta. Yhteisöllinen tapa toimia antaa sijaa erilaisille mielipiteille, tunteille ja kokeiluille arjessa. Se luo turvaa ja myönteistä ilmapiiriä sekä aikuisille että lapsille. Tärkeässä roolissa on myös jatkuva toiminnan arviointi ja kehittäminen, silloin mahdollistuu sekä vahvuuksien hyödyntäminen että kehitettävien asioiden tunnistaminen. (2024a, 8–18.)

2.3 Kehittämistyön tavoite, tarkoitus ja kehittämistehtävä

Opinnäytetyön **tavoitteena** on alle 3-vuotiailla työskentelevän henkilöstön digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin osaamisen vahvistaminen. Opinnäytetyön alussa laadittiin puolistrukturoitu kysely kunnassa alle 3-vuotiailla työskenteleville pedagogisesta dokumentoinnista, jotta saataisiin selville työntekijöiden tämänhetkinen näkemys pedagogisesta dokumentoinnista käsitteenä, työtapana varhaiskasvatuksessa sekä suuntaviivoja perehdytysoppaan sisältöihin. Pedagoginen dokumentointi on tärkeä työmenetelmä, jonka tarkoituksena on toimia työmenetelmänä varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Digitaalinen pedagoginen dokumentointi mahdollistaa vastavuoroisen vuorovaikutuksen huoltajien ja päiväkodin välillä. Se mahdollistaa myös lapsen päivästä eheämmän kokonaisuuden koska päiväkotipäivästä on mahdollisuus myös keskustella kotona esimerkiksi jaettujen valokuvien ja videoiden välityksellä. (Ouakrim-Soivio & Kumpulainen 2020, 153.)

Opinnäytetyön **tarkoituksena** on tehdä Hollolan kunnan alle 3-vuotiailla työskentelevälle henkilöstölle perehdytysopas, jolla olisi mahdollista saada digitaalista pedagogista

dokumentointia käyntiin. Perehdytysoppaan sisällöt tarkentuivat alle 3-vuotiailla työskentelevälle henkilöstölle tehdyn puolistrukturoidun kyselyn analysoinnin sekä kolmen työpajakerran annin myötä.

(Ojasalon ym. 2014, 32) mukaan kehittämistehtävällä pyritään määrittämään, mihin kehittämisellä pyritään. Kehittämistehtävänä on usein jokin konkreettinen tuotos, kuten perehdytysopas. Kehittämistehtävä voi prosessin myötä muuttua ja hakea uusia suuntia.

Opinnäytetyössä tutkimus- ja kehittämiskysymyksinä ovat:

- 1) Puolistrukturoidun kyselyn tutkimuskysymykset:
  - a. Miten pedagogista dokumentointia tällä hetkellä toteutetaan?
  - b. Millaista pedagogista dokumentointia tällä hetkellä toteutetaan?
- 2) Ensimmäisen työpajan kehittämiskysymys: Miten dokumentoinnista tulee pedagogista dokumentointia?
- 3) Toisen työpajan kehittämiskysymys: Miten valitaan pedagogisesti dokumentoitavat asiat?
- 4) Kolmannen työpajan kehittämiskysymys: Miten digitaalista pedagogista dokumentointia toteutetaan?

3 Varhaiskasvatus osana lapsen elämää

3.1 Tavoitteellinen kokonaisuus

Tilastokeskuksen (2023) mukaan varhaiskasvatukseen osallistuvien lapsien määrä Suomessa on kasvussa. Vuonna 2022 varhaiskasvatukseen osallistui 40 % alle 3-vuotiaista lapsista. Vertailun vuoksi vuonna 2015 alle 3-vuotiaita lapsia oli varhaiskasvatuksessa 30 %. Kolmevuotiaita varhaiskasvatuksessa on jo 86 % ikäluokastaan vuonna 2022. Selvästi suurimman osan varhaiskasvatus toteutuu päiväkodeissa esimerkiksi perhepäivähoidon sijaan. Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus tukee alle kouluikäisen lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Varhaiskasvatuksella on monia tärkeitä yhteiskunnallisia tehtäviä lasten tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Sen tehtävänä on myös olla vanhempien kasvatustehtävän tukena sekä mahdollistaa heille työssä käyminen ja opiskelu tarjoten lapselle hoidon sen ajaksi. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös edistää lapsen osallisuutta sekä vahvistaa heidän toimijuuttaan osana yhteiskuntaa. Toimintaa ohjataan kolmella tasolla: valtakunnallisella varhaiskasvatussuunnitelmalla, paikallisella varhaiskasvatussuunnitelmalla sekä lapsen omalla varhaiskasvatussuunnitelmalla. Niiden tehtävänä on osaltaan varmistaa tasalaatuinen varhaiskasvatus kaikille lapsille. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma huomioi mahdolliset alueellisten erojen mukanaan tuomat asiat kuten kuinka missäkin kunnassa tai kuntayhtymässä varhaiskasvatus järjestetään. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma puolestaan on lapselle tehty henkilökohtainen suunnitelma hänen tarpeistaan ja tavoitteistaan. Se laaditaan aina yhteistyössä vanhempien kanssa ja sitä tulee arvioida säännöllisesti. (Opetushallitus 2022b.)

Ahosen ja Roosin (2021, 165–166) mukaan varhaiskasvatus on murrostilassa sen suhteen, että kuinka tavoitteellista varhaiskasvatusta toteutettaisiin. Suomessa on aiemmin ollut vallalla ajatus siitä, että oppimisen paikka on vasta koulussa varhaiskasvatuksen sijaan. Kuitenkin on todettu, että lapsi oppii alle kouluikäisenä valtavan määrän asioita ja siksi maaperä oppimiselle on hedelmällinen. Haasteena on edelleen se, että oppimisen tavoitteiden asettelu on varhaiskasvatushenkilöstölle edelleen haasteellista. Vaikkakin Varhaiskasvatuksen perusteet ovat toimintaa ohjaava asiakirja, tarjoaa se toiminnalle suuntaviivat ja jättää tulkinnanvaraa riittäväälle opetuksella ja tavoitteellisuudelle. Ahonen (2017, 15–16) nostaa esiin muutoksen jossa, vanhempien oikeudesta työssä käymisen mahdollistavasta päivähoitosta on siirrytty varhaiskasvatuksen tavoitteelliseen kasvuun,

hoidon ja oppimisen kokonaisuuteen, joka on lapsen oikeus. Pedagogiikkaa ja varhaiskasvattajien toiminnan kriittisempää tarkastelua on korostettu vuoden 2018 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista lähtien. On myös nostettu esiin varhaiskasvatuksen opettajan ja lastenhoitajan työnkuvien samankaltaisuus. Tutkimusten mukaan varhaiskasvattajien on jo nyt haastavaa yhdistää hoidon, kasvun ja opetuksen kokonaisuus ja on myös pohdittu, tulisiko varhaiskasvatuksen olla enemmän koulumaista. Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen opettajien roolin vaatimustaso nousee joka osa-alueella ja tarkoituksena on olla enemmän kuin varhaiskasvatuksen toteuttaja. Samaan aikaan varhaiskasvatuksen resurssointi ja koulutus ei ole tasapainossa suhteessa tulevaisuudessa työn lisääntyviin vaatimuksiin. (Kangas ym. 2021, 6–9.)

Opetushallituksen (2022a, 21) luoman Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Onkin tärkeää, että henkilöstöllä on riittävä osaamista lapsen kasvusta ja kehityksestä. Tätä on osattava peilata kunkin lapsen yksilölliseen kehitykseen. Turvallisista ja mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita lapsen ja henkilöstön välillä ei voi liiaksi korostaa. Vain silloin on mahdollista suunnitella laadukasta varhaiskasvatusta jokaisen lapsen tarpeisiin. Huoltajien ja lapsen välisellä kiintymys- ja vuorovaikutussuhteella on suuri merkitys siinä, miten henkilöstön ja lapsen välinen luottamussuhde kehkeytyy. Myös hyvä yhteistyö henkilöstön ja huoltajien välillä luo lapsen elämään turvaa ja jatkumoa. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä tärkeämpää on, että varhaiskasvattajat ja huoltajat välittävät toisilleen tietoa lapsesta ja hänen kokemusmaailmastaan. Se osaltaan tuo laatua lapsen varhaiskasvatukseen koko päivän ajaksi. Varhaiskasvattajan tulee olla samaan aikaan ammatillinen ja inhimillinen rajan joskus ollessa häilyvä. (Rintakorpi 2020, luku 7.) Vlasovin (2018, 64–78) väitöskirjan mukaan varhaiskasvatuksen opettajien työ on muuttunut paljon vuosien mittaan, samoin kuin heidän tapansa havainnoida lasten tarpeita. Vaikkakin lasten yksilöllisten tarpeiden huomiointi on idealisoitu varhaiskasvatuksessa, silti siihen tehdyt resursoinnit ovat riittämättömiä ja toimivat estävänä tekijänä varhaiskasvatuksen opettajien oman työn tavoitteiden saavuttamisessa. Toisaalta vanhempien tietoisuus ja odotukset varhaiskasvatusta kohtaan ovat vuosien mittaan kasvaneet vaikka tosiasiallisesti mahdollisuudet vaikuttaa varhaiskasvatukseen on koettu rajalliseksi.

3.2 Pedagogisen toiminnan suunnittelu, kehittäminen ja arviointi

Varhaiskasvatuksen tulisi vastata parhaalla mahdollisella tavalla kunkin lapsen tarpeisiin. Toiminnan tulee tukea elinikäisen oppimisen periaatteita mahdollistaen koulutuksellisen tasa-arvon lasten välillä. Lapsella on oikeus pysyviin vuorovaikutussuhteisiin häntä hoitavien henkilöstön osalta. Varhaiskasvatuksessa lapsella tulisi olla mahdollisuus leikkiin,

liikkumiseen, taiteisiin sekä muuhun monipuoliseen pedagogiseen toimintaan. Lasta tulee kunnioittaa riippumatta hänen kulttuurisesta, kielellisestä, uskonnollisesta tai katsomuksellisesta taustasta. Vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen vahvistuminen valmistaa lasta täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi, joka tietää olevansa oikeutettu osallisuuteen ja on vahva toimija omissa ja yhteisissä asioissa. Jotta lapsi voidaan ja osataan kohdata edellä mainitulla tavoilla, ei henkilöstön ammattitaitoa voida sivuuttaa. Henkilöstöllä tulee olla ymmärrys lapsuuden merkityksestä ja heillä tulee olla tietämys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Myös laadukas yhteistyö lapsen huoltajien kanssa on erityisen tärkeää sen luodessa lapselle turvaa ja jatkuvuutta. Lapsen kasvatustehtävästä tulee muodostaa kokonaisuus kodin ja varhaiskasvatuksen välillä. (Opetushallitus 2022a, 7–10.)

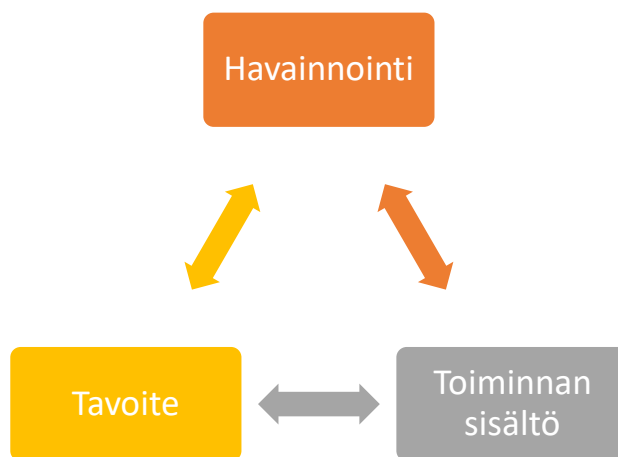
Hjelt (2023, 54) nostaa esiin väitöskirjassaan varhaiskasvatuksen arkea leimaavan tosiasian siitä, että muutokset arjessa velvoittavat henkilöstöä sopeuttamaan suunniteltua pedagogista toimintaa. Tavoitteellista työn ja toiminnan suunnittelua kyllä arvotetaan, mutta jatkuva arjen uudelleenorganisointi vie siitä kyllä veronsa. Näin ollen varhaiskasvatukselle asetettuihin tavoitteisiin pääseminen ja laadukkaan pedagogisen toiminnan suunnitteleminen hankaloituu. Hjelt, Karila ja Kupila (2024, 644) toteavat artikkelissaan, että jatkuvat muutokset arjessa myös estävät varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamisen hyödyntämisen täysipainoisesti. Ennen kaikkea niillä on vaikutuksia työntekijän kokemukseen työn mielekkyydestä, joka puolestaan korreloi työhön sitoutumiseen. Isossa kuvassa vaikutukset näkyvät varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoimassa. Pihlajan & Kankaan (2023, 3–5) artikkelissa todetaan, ettei suinkaan ole itsestään selvyyttä, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on arkitasolla ja käytännössä velvoittava, vaikka se sellaiseksi on tarkoitettu. On todettu, että varhaiskasvatuksessa työskentelevien työntekijöiden voi olla haastavaa muuttaa aiempia toimintatapojaan ja tuoda toimintaan uusia menetelmiä etenkin, jos niiden haltuunotossa on epävarmuutta omista taidoista. Tämä saattaa aiheuttaa koulutuksellista epätasa-arvoa lapsiryhmien välillä. Vuoden 2022 varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on aiempia perusteita vahvemmin ohjattu siihen, että digitaalisuuden tulee olla osa varhaiskasvatuksen arkea eikä sitä voi jättää toteuttamatta. Artikkelissa nostetaan esiin huolestuttava seikka Karvin tutkimuksesta, jonka mukaan 44 % tutkimukseen osallistuneista varhaiskasvatuksen työntekijöistä oli perehtynyt valtakunnallisiin perusteisiin vain kohtalaisesti ja 7 % heikosti tai erittäin heikosti. Paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin sen sijaan oli perehtynyt hyvin tai erittäin hyvin 64 % vastaajista. Jääkin siis aika paljon paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien varaan, kuinka paljon digitaalista osaamista painotetaan niissä. Tutkimuksessa oli havaittu, ettei 23 % paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmissa ollut lainkaan kontekstointia digitaalisesta osaamisesta. On siis ilmeistä, ettei digitaalinen osaaminen ole yhdenvertaisesti osa

kaikkien lasten varhaiskasvatusta. Osin se selittyy henkilöstön passiivisella perehtymisellä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, heikkoihin taitoihin ja epävarmuuteen, mutta myös siihen, ettei paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatijoilla ole riittävää osaamista sen laatimiseen. Tällöin on vaarana, että jotkin painopisteet jäävät kokonaan kirjaamatta paikalliseen suunnitelmaan. Olisi myös tärkeää, että digiosaamisesta löytyisi tarttumapintaa jo varhaiskasvatuksessa olemassa oleviin toimintatapoihin kuten leikkiin. (Pihlaja & Kangas 2023, 21–23.)

Ahonen ja Roos (2021, 159–167) korostavat, että vaikka pedagoginen suunnittelu onkin tärkeää, niin erityisesti pienten lasten pedagogiikassa on tärkeää lapsiryhmän ja arjen tunteminen sekä läsnäolo siinä. Pienet lapset oppivat koko ajan ja kaikkea. Niinpä onkin tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilöstö näkee myös arvon arkipedagogiikassa ja perushoitotilanteissa, joihin aikuinen osaa tuoda tarvittavan tavoitteellisuuden. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tarttuminen, kysyminen, ihmetteleminen, asioiden selittäminen tarjoaa tarttumapintaa lasten ja aikuisten yhteiselle oppimisella. Pedagogisen dokumentoinnin avulla tehdään lasten oppimista näkyväksi ja voidaan suunnitella tulevaa sekä arvioida jo opittuja asioita. On tärkeää, että arvioinnissa ei arvioida vain yksittäistä taitoa vaan katsotaan myös aiemmin opittuihin taitoihin, osaako lapsi jo ne ja onko hänellä tällä hetkellä motivaatiota uuden asian oppimiseen? Opittavan taidon tulee olla lapselle sopivan haastava, muttei liian vaikea, koska onnistuminen motivoi taas seuraavan taidon oppimiseen. Pedagoginen dokumentointi tarjoaa myös henkilöstölle mahdollisuuden tarkastella toiminnan laaja-alaisuutta. Mitä olemme jo tehneet ja mitä olisi tarpeen tehdä seuraavaksi? Pedagoginen dokumentointi toimii myös varhaiskasvatuksen opettajan työn tukena, kun lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mielipiteitä sekä näkökulmia. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, niin sitä toiminnallisempaa menetelmää voi olla tarpeen käyttää. Lapsen kanssa kuvien, videoiden tai muiden dokumenttien pariin palaaminen auttaa häntä muistelemaan ja herättelemään kerrontaan tilanteesta. Pienen lapsen näkökulman tavoittaminen tarkoittaa usein myös sitä, että varhaiskasvattajat yhdessä huoltajien kanssa keräävät havaintojaan ja tietojaan yhteen. (Alasuutari, Heiskanen, Rantala & Vehkakoski 2023, luku 7.)

Varhaiskasvattajien toiminta on joko lasten osallisuutta mahdollistavaa tai estävää. On tärkeää erottaa osallistumisen ja osallisuuden kokemuksen ero. Lapsen osallistuminen suunniteltuun toimintaan ei välttämättä tuota hänelle osallisuuden kokemusta. Lisäksi tulee muistaa, että lapset ovat tunneilmaisultaan hyvin erilaisia ja näin ollen myös osallisuuden kokemus saattaa näyttäytyä hyvin eri tavoin. Lapsella tulee olla mahdollisuus olla osallinen osallistumatta toimintaan. Pienen lapsen osallistuminen ja osallisuuden kokemus ovat usein tilanne- ja tunnesidonnaisia. Osallisuus pienten lasten ryhmissä muodostuukin pääosin

arjen jokapäiväisissä kohtaamisissa, vuorovaikutustilanteissa, yhteiseen toimintaan vaikuttamisessa ja ikätasoisissa valintatilanteissa. (Leinonen 2020, luku 1.) Kataja (2020, luku 3) nostaa esiin, että varhaiskasvatuksessa on edelleen vallalla toimintatapa siitä, että varhaiskasvattaja suunnittelee toiminnan päivän yksittäisiin hetkiin, esimerkiksi liikuntaa toteutetaan suunnitellulla jumppasalivuorolla. Varhaiskasvattajan valitsema sisältö määrittelee usein myös valitun menetelmän. Vasta tämän jälkeen pohditaan asetettuja tavoitteita ja lapsesta tehtyjä havaintoja. Kun toiminnan suunnittelussa lähdetään liikkeelle toisin päin eli havainnoinnista, saavat varhaiskasvattajat täsmällisempää tietoa mitkä ovat lapsen tarpeet ja mikä motivoi häntä oppimaan. Saadulla tiedolla tehdään tavoitteen asettelu ja sitä kautta voidaan varioida monipuolisempia menetelmiä osaksi toimintaa. Kuviossa 2 on havainnollistettu toiminnan suunnittelua eri näkökulmista.

Kuvio 2. Varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelua eri näkökulmista. Mukailten Kataja (2020, luku 3).

4 Pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen työkalu. Se on ennen kaikkea myös sekä lapsen että hänen perheensä osallisuuden väline, joka mahdollistaa heidän mukana olemisen toiminnan suunnittelussa. Rintakorpi (2018, 5) yksinkertaistaa dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin eroa väitöskirjassaan niin, että dokumentointi on toiminnan tallentamista ja pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen suunnittelua sekä kehittämistä dokumenttien avulla. Pedagogisen dokumentoinnin tulisi olla prosessi, joka tuottaa varhaiskasvattajille tietoa lapsesta, hänen tarpeistaan, haasteistaan, kehityksestään, ajattelustaan ja kiinnostuksen kohteista. Sen tulisi auttaa varhaiskasvattajia suunnittelemaan toimintaa ja oppimisympäristöä lasten tarpeita vastaaviksi ja edistää lapsilähtöisyyttä varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2022a, 24.) Karvin (2019) (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus) laatuindikaattoreissa pedagogisen dokumentoinnin tulisi mahdollistaa henkilöstölle lasten kokemusmaailman ymmärtämisen. Lasten havainnoinnin tulisi olla monipuolista ja jatkuva käytänne arjessa.

Vaikkakin pedagoginen dokumentointi on ollut jo vuosia kirjattuna Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja näin ollen pakollista, se on vielä liian vähän toteutettu menetelmä. Rintakorpi (2018, 5–6) toteaa väitöskirjassaan, että hänen tutkimuksensa mukaan lähes 40 % varhaiskasvattajista ei käyttänyt pedagogista dokumentointia työssään juuri lainkaan. Ja mitä nuorempia lapset päiväkotiryhmissä olivat, sitä vähemmän pedagogista dokumentointia toteutettiin. Pedagoginen dokumentointi oli hyvin aikuisjohtoista lasten osuuden jäädessä vähäiseksi. Haasteena sen toteuttamiseksi koettiin myös varhaiskasvattajien ajan löytäminen sitä varten, puutteelliset taidot sekä myös tarvittavien välineiden puute. Ouakrim & Kumpulainen (2020, 166–167) toteavat tutkimuksessaan, että varhaiskasvattajilla on haasteita erottaa asioiden raportoiva tallentaminen pedagogisesta dokumentoinnista. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva prosessi, jossa on tarpeen myös palata aiempaan sen sijaan että se etenisi johdonmukaisesti vain eteenpäin. Mansikka (2019, 105) kuvaa artikkelissaan, että yhtenä pedagogisen dokumentoinnin haasteena on painopisteen muuttaminen lapsen arvioinnista siihen, että arvioitaisiin kasvattajia, toimintaa tai varhaiskasvatusta instituutiona. Tämä siitäkin huolimatta, että henkilöstö kokee pedagogisen dokumentoinnin, toimintakulttuurin ja oppimisen läpinäkyväksi tekemisen tärkeäksi. Toisaalta kriittisyyttä pedagogiseen dokumentointiin esitetään siitä näkökulmasta, että siinä on vaarana aikuisen läsnäolon vähentyminen ja vuorovaikutuksen heikentyminen lapsen kanssa, mikäli pedagoginen dokumentointi on liian suuressa roolissa arkea. Pedagogisen dokumentoinnin voi nähdä myös eräänlaisena henkilöstön itsearvioinnin muotona, jossa ulkopuolisen laadunarvioijan

sijaan, henkilöstö suorittaakin prosessin itse ja kehittää toimintaa sen pohjalta. Pedagogiseen dokumentointiin on perinteisesti liittynyt lapsilähtöisyys, mutta kolikon vastapuolena on se, että lapsella tulisi olla mahdollisuus myös kieltäytyä dokumentoinnista, joka koskisi häntä. (Mansikka 2019, 113–115.)

Pedagogisen dokumentoinnin juuret johtavat Huuskon (2019, 21) mukaan italialaiseen 1970-luvun Reggio Emilia-kasvatusajatteluun. Siinä lapset, kasvattajat ja muu lapsen lähipiiri nähdään sosiaalisen ymmärryksen rakentajina. Pedagogisen toiminnan suunnittelu nähdään jatkuvana prosessina, joka kehittyy toiminnan kautta. Dokumentit ovat keskeisessä roolissa Reggio Emilia-ajattelussa. Niitä ei kuitenkaan käytetä esimerkiksi arvioinnin välineenä vaan niiden tarkoituksena on ymmärryksen lisääntyminen sekä lapsilla että kasvattajilla. Jokainen voi tuoda esiin omia näkökulmiaan eikä yhtä totuutta ole olemassa. Tärkeässä roolissa on reflektointi, jonka avulla palataan myös aiempiin dokumentointeihin. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on nimenomaan tehdä lapsen arkea päiväkodissa näkyväksi, edistää hänen osallisuuttaan sekä toimijuuttaan. Lapsen tulee saada vaikuttaa siihen, mikä on hänen mielestään merkityksellistä ja tallentamisen arvoista. Pedagoginen dokumentointi auttaa lasta palaamaan aiempiin tapahtumiin ja asioihin sekä tukee kriittisen ajattelun, aktiivisuuden ja itseohjautuvuuden kehittymistä. (Alanko, Kankaanranta & Mehtälä 2020, 28–33.)

Rintakorpi (2018, 53–54) kuvailee väitöskirjassaan dokumentoinnin liittyvän aikuisjohtoiseen toimintakulttuuriin ja pedagoginen dokumentointi on puolestaan lapsilähtöinen lähestymistapa. Onkin syytä ymmärtää dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin ero. Dokumentointi sinänsä ei sisällä pedagogisuutta eikä välttämättä edes johda siihen. Dokumentointi voi sinänsä sisältää kivoja juttuja lapsen arjesta, mutta sellaiseksi se jää ilman pedagogisuutta. Pedagogisella dokumentoinnilla on paljon yhteyksiä myös muuhun varhaiskasvatuksessa. Ryhmissä, joissa pedagogista dokumentointia oli tehty paljon, lapsilla oli turvallisemmat kiintymyssuhteet varhaiskasvattajiinsa ja lasten sekä perheiden osallisuus oli edistynyt. Tutkimuksen mukaan lapset olivat myös enemmän sitoutuneita toimintaan ja heidän taitonsa olivat arvioitu monipuolisesti. Vähäarvoista ei myöskään ole lasten positiivisempi tunneilmaisu sekä heidän ajattelunsa ja ongelman ratkaisutaidot olivat kehittyneet myönteisesti. Pedagogisella dokumentoinnilla oli havaittu olevan yhteyksiä myös varhaiskasvattajien tyytyväisyyteen omassa työssään. He kokivat pedagogisen dokumentoinnin lisänneen oman osaamisen läpinäkyvyyttä ja sen tarjonneen mahdollisuuksia kehittyä omassa työssään. Kiistatonta oli myös se, että varhaiskasvattajat tarvitsevat prosessiin sekä aikaa että tukea. De Sousa (2019) nosti esiin tutkimuksessaan, että pedagoginen dokumentointi voimaannuttaa varhaiskasvattajien yhteyttä lapsiin. Pedagoginen dokumentointi auttaa

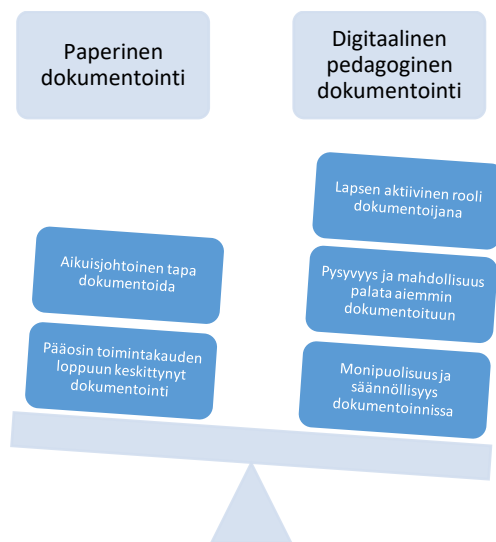
havainnoimaan, refleктоimaan ja ymmärtämään pedagogiikan kehittymistä yhdessä lasten kanssa. Pedagoginen dokumentointi haastaa varhaiskasvattajaa tarkastelemaan omaa työtään eri näkökulmasta. Pedagogisen dokumentoinnin havainnointi ei ole lapsen tai toiminnan objektiivista tarkastelua vaan varhaiskasvattajan aktiivista mukana oloa toiminnassa ja lapsen kanssa yhteisen ymmärryksen rakentamista. Varhaiskasvattajan on tärkeää havainnoida myös oman toiminnan osuutta ja sen vaikutuksia lasten toimintaan. Kun toimintaa on dokumentoitu, dokumentteja refleктоitu ja sen pohjalta toimintaa kehitetty, on vasta täytynyt pedagogisen dokumentoinnin määre. (Carlsen & Clark 2022, 206–207.)

Ahonen & Roos (2021, 165–169) toteavat, että erityisesti pienten lasten kanssa työskentelevien on tärkeää malttaa elää hetkessä, jolloin lapsella on herkyys ja mielenkiinto asian oppimiseen. Aikuisen mielessä asian oppiminen saattaa olla vasta iltapäivällä, mutta lapsen mieli on jo aivan muualla. Arjessa onkin tärkeää olla joustavuutta ja kiireettömyyttä, jotta tärkeisiin hetkiin ehditään pysähtyä. Kuitenkin on ensiarvoisen tärkeää muistaa, että pientenkin lasten pedagogiikka linjautuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja sen tulee olla tavoitteellinen kokonaisuus. Lasten omaehtoisen ja varhaiskasvattajien suunnitteleman laadukkaan ja lasten kokemusmaailmaa monipuolistavan toiminnan tulee täydentää toisiaan.

Varhaiskasvatuksen tulevaisuuskuvat 2040-raportissa ennakoitaan teknologian lisääntyvän varhaiskasvatuksessa tulevina vuosina. Virtuaalikasvatuksen ennustetaan tulevan vahvaksi osaksi varhaiskasvatusta mahdollistaen monipuolisemmat tavat toteuttaa sitä, jopa kotoa käsin tarpeen vaatiessa. Varhaiskasvatukseen kehitetään opetuspelejä ja oppimisympäristöjä. Erilaiset sovellukset toimivat jo luontevina osina henkilökunnan käytössä ja lapset saavat lisää taitoja sekä kriittisyyttä medialukutaitoonsa. (Jokinen & Nieminen 2019, 24–26.) Digitaitojen oppiminen onkin nyky-yhteiskunnassa välttämätöntä sosiaalisen ja yhteiskunnallisen osallisuuden sekä ihmisen työllistymiselle. Puhutaankin digitaalisten palveluiden esteettömyydestä eli siitä, että ne tulisi olla kaikkien saavutettavissa yhdenvertaisesti. (Valtioneuvosto 2022, 17.)

Aiemmin varhaiskasvatuksessa on tehty paljon dokumentointia esimerkiksi paperisten kasvunkansioiden muodossa. Niihin kerättiin lapsen koko vuoden tehdyt askartelut ja piirustukset. Dokumentointi keskittyi yleensä toimintakauden loppuun, jolloin varhaiskasvattajat lajittelivat pahvikansioihin kunkin lapsen työt. Kyseessä olikin varsin aikuisjohtoinen ja aikuiskeskeinen tapa dokumentoida. Edellä mainittu tapa dokumentoida on kaikkea muuta kuin pedagogista dokumentointia ja työlääksi varhaiskasvattajien toimesta koettu. Silti digitaalinen pedagoginen dokumentointi mahdollisuutena jakoi paljon mielipiteitä Diggaa mun digimatkaa-hankkeesta tehdyn raportin mukaan. Toiset

varhaiskasvattajat olivat odottaneet digitaalisuutta osaksi pedagogista dokumentointia, ja osa halusi taas pitää kiinni entisestä tavasta toimia. Kuviossa 3 on kuvattu paperisen ja digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin eroja. (Alanko, Kankaanranta & Mehtälä 2020, 13–15.)

Kuvio 3. Paperisen dokumentoinnin ja digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin eroja. (Alanko, Kankaanranta & Mehtälä 2020, 13–15).

Digitaalisella pedagogisella dokumentoinnilla on monipuolisemmat mahdollisuudet kuvata lapsen arkea varhaiskasvatuksessa. Lapsen tunnetiloja, tuotoksia, oppimisympäristöjä ja itse toimintaa voidaan kuvata lapsen näkökulmasta laajemmin. (Ouakrim-Soivio & Kumpulainen 2020, 157–159.) Lapsella on mahdollisuus palata aiempiin dokumentteihinsa ja huomata niiden avulla omaa kehitystä ja kasvuaan. Jotta dokumentointi saisi pedagogisen sisällön, itse kuva ei sinänsä riitä. Se vaatii kuvauksen videosta tai kuvasta, perustelun siitä miksi kuva on valittu ja koettu tärkeäksi. Kuvista voi rakentaa esimerkiksi kuvasarjan, josta lapsen on mahdollista havaita jonkin taidon kehittyminen. Lapsen äänen esiin tuleminen ja näkyminen pedagogisessa dokumentoinnissa on hyvin tärkeää avaten aivan uuden maailman varhaiskasvattajille ja vanhemmille. (Ouakrim-Soivio & Kumpulainen 2020, 157–159.) Pedagoginen dokumentointi myös digitaalisena menetelmänä on tutkimuksen mukaan koettu hyvin aikaa vievänä asiana ja se onkin yksi syy, miksi sitä on saatettu jättää arjessa vähemmälle käytölle. Laadukas pedagoginen dokumentointi vaatii aikaa ja paneutumista siihen, mitä dokumentoidaan ja miten sen avulla reflektoidaan sekä kehitetään toimintaa. Samoin varhaiskasvattajien huolenaiheena oli ”arvokkaiden hetkien katoaminen” kun aikuinen lähtee hakemaan esimerkiksi kameraa ja ehkä menettää mahdollisuuden kokea hetken yhdessä lapsen kanssa. Kyseessä on siis pedagogisen

dokumentoinnin ja aidon läsnäolon välinen arvottaminen. Varhaiskasvattajat kokivat myös lasten vanhempien arvostavan enemmän esimerkiksi valokuvaa kuin prosessia sen takana. (Restiglian, Raffaghelli, Gottardo & Zoroaster 2023, 12–13.)

Rintakorven (2018, 61–64) 23:sta tutkimukseen osallistuneesta vain yhdeksän vastaajan voitiin tulkita ymmärtäneen pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksen. Pedagoginen dokumentointi ymmärrettiin lasten kasvun ja kehityksen dokumentoinniksi sekä muistojen tallentamiseksi vanhemmille toimintakauden päätteeksi. Tarkoituksena ei myöskään ollut varhaiskasvatuksen toiminnan kehittäminen. Pedagoginen dokumentointi koettiin myös ekstratoimintana, ei luontevana osana toimintaa. Samoin sen pelättiin aiheuttavan henkilöstön ylitulkintaa, jolloin dokumenttia muovataan mielipiteillä ja dokumentti itsessään muuttuu ihan toisenlaiseksi. Pedagoginen dokumentointi ja sen läpinäkyvyys huoltajille nähtiin myös kuormittavana, koska vanhempien osallisuus nähtiin epäaitona eikä välttämättä edes toivottuna.

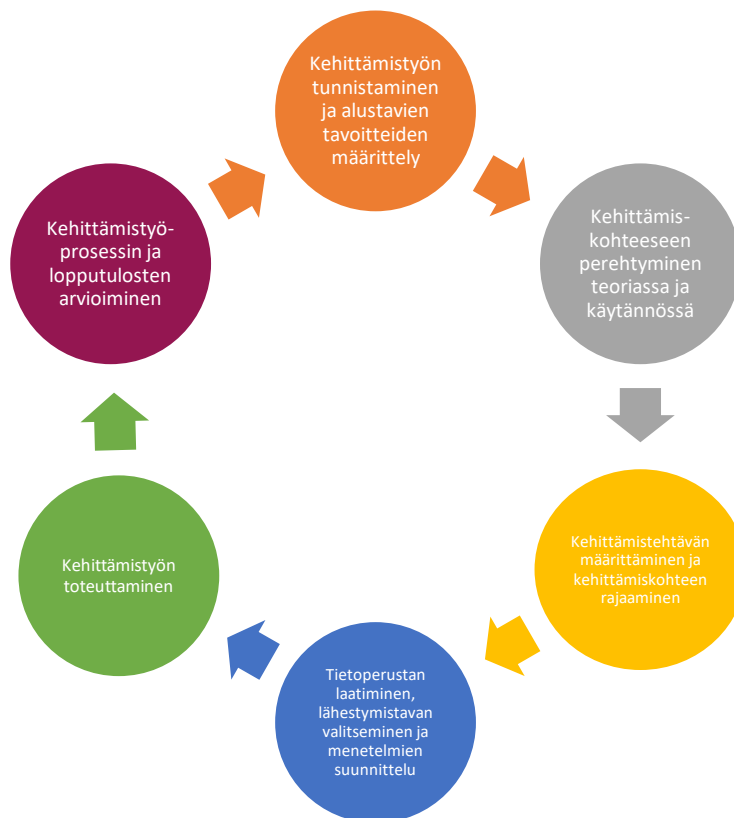
Digitaalinen tapa tehdä pedagogista dokumentointia tarjoaa mahdollisuuden palata haluttuun tilanteeseen uudelleen ja analysoida niitä myös tiimissä. Varhaiskasvattajan mahdollisuus havainnoida kaikkea mahdollista arjessa on häviävän pieni, koska kaikkea on mahdotonta nähdä. Tällöin esimerkiksi leikki-tilanteiden havainnoiminen saattaa jäädä hyvin kapeaksi tulkinnaksi. Kun tilanne on videoitu, on sekä yksittäistä lasta että lapsiryhmän välisiä suhteita helpompi tulkita oikein. Näin ollen varhaiskasvattajat voivat lähteä oikeista lähtökohdista pohtimaan, kuinka lapsiryhmän leikkiä voitaisiin tukea aikuisen toimesta paremmin. (Ahonen 2017, 143–146.) Jotta digitaalinen pedagoginen dokumentointi täyttäisi sille vaadittavan sillan myös lapsen huoltajien suuntaan, tarvitaan dokumenttien jakamiseen jokin väylä. Sellaisena voisi toimia esimerkiksi erilaiset sovellukset kuten Kindiedays-sovellus. Sen avulla digitaalinen pedagoginen dokumentointi on aidosti lasta ja perhettä osallistavaa, tietoturvallista ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin sopivaa helppokäyttöisyydellään. Sinne voi jokaiselle lapselle rakentaa oman digitaalisen portfolion, joka on myös kotona vanhempien käytettävissä sovelluksen avulla. Kindiedaysin avulla lapsen päivästä saadaan tehtyä eheämpi kokonaisuus, kun vanhemmilla on reaaliaikainen mahdollisuus seurata lapsensa arkea varhaiskasvatuksessa. Myös henkilöstölle sovellus tarjoaa kaiken tarvittavan yhden sovelluksen sisällä, sieltä löytyy lasten hoitoajat, kalenteri, tapahtumat ja kaikki lasten tiedot. (Kindiedays 2022.)

5 Menetelmälliset lähtökohdat

5.1 Tutkimuksellinen kehittäminen

Ojasalon ym. (2014, 22) mukaan tutkimuksellisessa kehittämisessä pyritään ratkaisemaan käytännön työelämästä nousseita ongelmia tai uudistamaan käytäntöjä. Usein tutkimuksellinen kehittämistyö nousee organisaation jonkin toiminnon kehittämistarpeesta ja tavoitteena on saada siihen muutosta parempaan. Toikon & Rantasen (2009, 22–23) mukaan konkreettisen muutoksen tavoittelun lisäksi perusteltua tietoa tuotetaan tutkimuksen kautta. Ero tieteelliseen tutkimukseen on kehittämistyön menetelmien ja lähestymistavan valinnassa, jotka ovat käytännönläheisempiä. Tutkimuksellista kehittämistyötä ei kuitenkaan toteuteta ilman uuden tiedon tuottamista ja siinä hyödynnetään myös työelämässä olevaa hiljaista tietoa. Toiminnallisuus on tutkimuksellisen kehittämisen keskiössä ja prosessi saattaa usein olla haastavaa ennakoita ja poiketa alkuperäisestä suunnitelmasta. Prosessi alkaa kehittämistyön tunnistamisesta kuten prosessien kehittäminen tai uudenlainen toimintamalli. Tässä vaiheessa on pysähtyä pohtimaan kehittämistyön odotuksia ja sen merkitystä kohdeorganisaatiossa. Alustava tavoitteiden määrittely voidaan tehdä tässä vaiheessa. Teoriasta ja käytännöstä kerätty tietoperusta saattaa muuttaa tai tarkentaa niitä. Toisessa vaiheessa syvennyttään kehittämiskohteeseen teoriassa ja käytännössä kriittisyyttä unohtamatta, jotta osataan tehdä oikeita valintoja tutkimukseen sopivaa näkökulmaa valittaessa. Laadukas taustatyön tekeminen jäntevöittää kehittämistyön prosessia ja ohjaa sitä oikeaan suuntaan. Tämän jälkeen voidaan tehdä kehittämistehtävän määrittäminen ja rajaaminen, josta edetään lähestymistavan valintaan, menetelmien suunnitteluun sekä tietoperustan laatimiseen. Menetelminä voi olla esimerkiksi avorihityöskentely tai muu menetelmä, jolla edistetään yhteisen tiedon jakamista. Tietoperustan rakentuminen tapahtuu usein koko prosessin ajan eikä vain tietynä ajankohtana (Ojasalo ym. 2013, 23–49.) Vasta tämän jälkeen alkaa kehittämistyön toteuttamisen vaihe, joka on suunnitteluvaiheen jälkeen tärkein vaihe prosessissa, mutta tekijälleen usein se vaativin. Siinä saattaa olla monta osiota tekeillä samanaikaisesti kuten tietoperustan rakentaminen, valittujen menetelmien toteuttaminen käytännössä ja myös niiden dokumentoiminen. Tässä vaiheessa vaaditaan sekä tekijältä että kehittämistyöhön osallistujilta vastuullisuutta, sitkeyttä ja epävarmuuden sietämistä, jotta prosessissa pääsee etenemään seuraavaan vaiheeseen. (Salonen 2013, 18.) Kehittämistyön toteuttaminen kirjoittamisen muodossa myös jakautuu moneen prosessin vaiheeseen ja se on tarpeen ideoiden jäsentelyyn sekä eteenpäin viemiseen. Opinnäytetyön raportin eri osia voi kirjoittaa rinnakkain riippuen kulloisestakin käsillä olevasta vaiheesta. Asioita voidaan kirjata ylös keskeneräisinä ja

palata niihin tarpeen mukaan. Viimeisenä kehittämistyön vaiheena on arvioiminen, vaikka sitä tehdäänkin prosessissa jo aiemmin ohjaamaan kehittämistyötä oikeaan suuntaan. Arvioinnissa tarkastellaan, kuinka hyvin kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä saavutettiin sekä millä toiminnoilla oli vaikutuksia niihin. On myös tarpeen arvioida, onko kehittämistyön tulokset hyödynnettäviä ja miten niitä voisi jatkossa kehittää. Kehittämistyön prosessia on havainnollistettu kuviossa 4. (Ojasalo 2014, 22–49.)

Kuvio 4. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi mukailen (Ojasalo ym. 2014, 24).

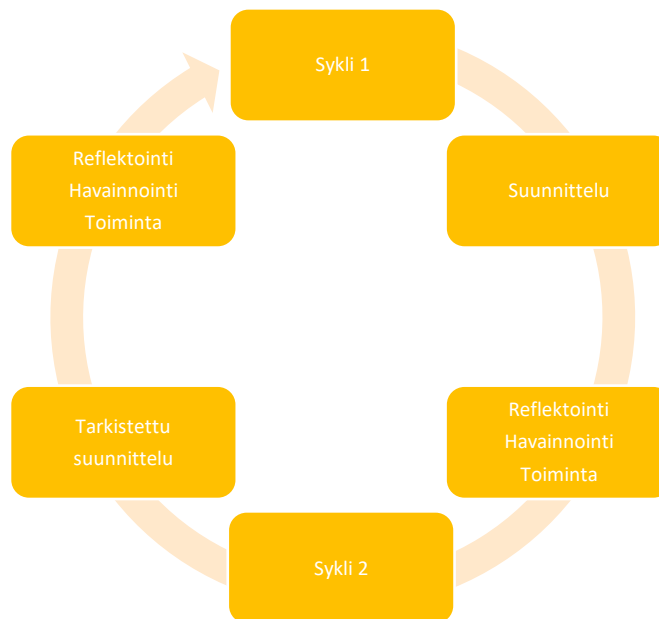
Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, joka kohdistuu työelämän kehittämiseen. Tutkimuksellinen kehittämistyö sopii digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin kehittämiseen, koska sen avulla on mahdollista jakaa olemassa olevaa osaamista, kehittää sitä ja tuottaa yhteistyössä perehdytysopas sen toteuttamiseen kehittämistyön yhteistyökumppanille.

5.2 Lähestymistapana toimintatutkimus

Toimintatutkimukselle tunnusomaista on sen tarkoitus olla osallistavaa ja muutokseen tähtäävää. Se on hyvin käytännön läheistä ja siihen tulee liittyä aito kiinnostus muutoksen aikaan saamiseen yhteisössä. Osallisuuden tulee toteutua yhteisön jäsenten jokapäiväisessä arjessa. Se on vaativa tapa tehdä tutkimusta, koska se vaatii yhteisöltä yhteistyötä, sitoutuneisuutta ja myös taitoa reflektoida omaa sekä yhteisön toimintaa.

Vaikka toimintatutkimukseen liittyy tietty ongelmakeskeisyys, on tavoitteena kuitenkin päästä eteenpäin ja kehittyä. Tutkimuksessa olevat jäsenet ovat aktiivisia toimijoita, eivät vain toiminnan kohteita. Yhteistyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ja toimintamalleja. Toimintatutkimuksen haasteena voi olla se, ettei tutkimukseen osallistuvat jäsenet olekaan valmiita kehittymään tai pohtimaan yhdessä uudistuksia. Toisaalta vahvuutena on yhteisön jäsenien vahva osaaminen omalta alaltaan ja tuntemus kehittämisen kohteista. Etuna saattaa olla myös se, että yhteisön itsensä tuottama uudistus voi olla helpommin omaksuttavissa kuin ulkopuolelta tarjottu valmis ratkaisu. Toimintatutkimuksella voi aikaan saada toivottua muutosta tai sitten jotain aivan muuta. Vaikkei muutos olisikaan toivottu, voi toimintatutkimuksella saada tietoa siitä miksi sitä ei saatu aikaan tai jotain muuta uutta tietoa tai käsitystä siitä, miten muutos voisi olla saavutettavissa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 58–59.) Toimintatutkimus poikkeaa perinteisestä tutkimusperinteestä siinä, että tiedon tuottaminen ei yksistään ole pääosassa vaan se, kuinka tietoa hyödynnetään käytännössä. Sosiaalisten käytäntöjen toimivuuden parantamiseen pyritään toimintatutkimuksessa. Usein keskiössä on jonkin käytänteen tai toimintatavan kehittäminen työelämässä. Toimintatutkimuksen tekijä osallistuu aktiivisesti prosessiin ja toimii myös kehittäjänä. Teoria ja käytäntö täydentävät toinen toisiaan toimintatutkimuksessa. Validia tietoa tarvitaan muutoksen aikaan saamiseksi, mutta uusi tieto syntyy vain toimintaa muuttamalla. Reflektiivinen ajattelutapa on toimintatutkimuksen keskiössä. On ensiarvoisen tärkeää, että ihminen voi ja uskaltautuu tarkastelemaan omaa toimintaansa riittävän etäältä saavuttaakseen ymmärrystä siihen, miksi ajattelee ja toimii tietyllä tavalla. (Heikkinen, Kaukko & Salo 2023, 19–24.)

Usein toimintatutkimus etenee syklisesti, kuviossa 5 havainnollistetulla tavalla. Ensin suunnitellaan uusi toimintatapa, jota sitten havainnoidaan, kokeillaan ja reflektoidaan, jonka jälkeen tehtyä suunnitelmaa tarkistetaan. Sen jälkeen toistuu havainnointi, kokeilu ja reflektointi. Syklejä toistetaan tarpeen mukaan, kunnes päästään suunnitelmalle asetettuun tavoitteeseen. Osallisuudella on sykleissä tärkeä rooli, jotta kehittäminen koetaan yhteiseksi tehtäväksi ja siihen sitoudutaan. Toimintatutkimuksessa eri vaiheet toteutuvat osin samanaikaisesti. Tiedonkeruuta, aineiston analysointia ja työn muuttamista voidaan tehdä ei-lineaarisesti. Toimintatutkimuksen perustana ovat yhdessä tehty suunnitelma, joka toteutuu kyselylomakkeen avulla sekä yhteisessä työskentelyssä työpajoissa. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos 2017, 40.)

Kuvio 5. Toimintatutkimuksen syklisyys.

Toimintatutkimuksessa teoria ja käytäntö kuvailevat samaa asiaa eri puolilta. Teoria on käytäntöä ja käytäntö teoriaa. Toiminta sisältää paljon hiljaista tietoa, jota pyritään toimintatutkimuksessa nostamaan esiin ja hyödyntämään kehittämistyössä. Toimintatutkimuksen olennaisin kysymys on se, kuinka asioiden tulisi olla sen sijaan, että tutkittaisiin niiden tämänhetkistä tilaa. Ratkaisevassa roolissa on reflektiivinen ajattelu, jossa ihminen tarkastelee omia ajatuksiaan ja toimintaansa uudesta näkökulmasta pyrkien uudenlaiseen toimintatapaan. Yhteisöllisyys on myös osa toimintatutkimusta, kehittämistyötä ei voi yksin tehdä niin, että sillä saadaan sitoutettua myös muut mukaan. On tärkeää, että mahdollisimman moni osallistuu keskusteluun siitä, miksi asiat ovat nykytilassa ja miten niitä voitaisiin yhdessä kehittää haluttuun suuntaan. Kehitettyjä ideoita voidaan kokeilla käytännössä ja kehittää edelleen. (Heikkinen 2018, 215–228.) Tärkeää on, että toimintatutkimuksen jokaisen osallistujan ääni ja näkökulma on tutkimuksen kannalta yhtä arvokas, myös suhteessa toimintatutkimuksen tekijään. Toimintatutkimuksessa on osallistujia osallistava tapa analysoida aineistoa ja tehdä johtopäätöksiä vuorovaikutuksellisesti. (Puusa & Juuti 2020, luku 17.) Toimintatutkimuksessa tekijän on hyvä muistaa se, että ihmisillä on erilaisia käsityksiä hyvistä toimintatavoista, halutusta muutoksesta ja siitä, miten siihen pyritään. Realismin tulee olla osa mahdollista muutosprosessia. Muutos tarvitsee aikaa ja eikä tutkimuksella välttämättä ole suuren suurien vaikutuksia osallistujien elämään. Se ei tee tutkimuksesta huonoa sinänsä. Toimintatutkimuksessa ei ole tärkeää arvottaa eri näkemyksiä vaan kuulemaan niitä mahdollisimman tasa-arvoisesti. Erilaisilla näkökulmilla ja niiden esiin tuomisella sosiaalinen todellisuus rikastuu. (Kaukko & Kiilakoski 2023, 192–194.)

Toimintatutkimuksessa voi käyttää sekä laadullisia että määrällisiä tiedonhankintamuotoja. Toimintatutkimusta voidaan tarkastella laajemmin erilaisten tutkimustapojen kirjona, joiden tavoitteena on nivoa yhteen toimintaa ja tutkimusta sekä toimia yhteiskunnallisen toiminnan tai työelämän kehittäjänä teoriaa unohtamatta. (Heikkinen, Kaukko & Salo 2023, 36–37.)

5.3 Tutkimus- ja kehittämismenetelmät

Toimintatutkimus haastaa tekijäänsä erilaisten aineistokeruumenetelmien suhteen. Prosessin aikana voi olla tarpeen muuttaa tehtyä suunnitelmaa tai siirtyä aktiivisesta roolista passiivisemmän havainnoijan rooliin. Aineiston keruun tulee tapahtua eettisesti. Osallistujien tulee olla tietoisia siitä, miksi aineistoa kerätään, mihin sitä käytetään, kauanko sitä säilytetään ja milloin se tuhoetaan. Tutkimukseen osallistujalla on missä vaiheessa tahansa lupa vetäytyä ja kieltää itseään koskevan aineiston käyttäminen, vaikka hän olisikin siihen aiemmin luvan antanut. Raportointivaiheessa tuotoksen tulee olla siinä määrin neutraalia, ettei mikään yksittäinen toimija tai kohderyhmä ole tunnistettavissa. Ennen aineiston keruuta toimintatutkimuksessa tekijän tulee olla perillä organisaatiosta, jotta hänelle muodostuu kuva siitä, millaista aineistoa hän tutkimukseen tarvitsee. Aineiston tulee tuottaa riittävästi tietoa, jotta toimintatutkimus voi saavuttaa sille asetetut tavoitteet. Tärkeää on kuitenkin se, ettei aineistonkeruu tuota liikaa häiriötä organisaation arkeen. Usein toimintatutkimuksen aineistot perustuvat osallistujien kokemuksiin, joiden tulkitseminen saattaa olla haastavaa. Toimintatutkimuksen tekijän onkin hyvä olla kriittinen sen suhteen, että millainen asiayhteys kokemukseen perustuvalla tiedolla on. Tällöin tietoa onkin hyvä peilata muuhun tutkimuksessa ilmenneeseen aineistoon ja aiempiin tutkimuksiin, jotta voitaisiin saavuttaa sille luotettavuutta. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 46–57.) Toimintatutkimukselle tyypillisellä tavalla aineiston keruun prosessi tapahtuu syklisesti eli suunnitellaan, toteutetaan, havainnoidaan, arvioidaan ja muokataan uudelleen suunnitelmaa. Uusien näkökulmien lisääntyminen on toimintatutkimukselle tyypillistä. Aineiston keruussa voidaan hyödyntää myös keskusteluja yhteistyökumppanin kanssa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2024, 60–62.)

Toimintatutkimuksessa on tavoitteena saada aikaan muutosta nykyiseen tapaan tehdä asioita ja sen vuoksi on tarpeen kerätä tietoa usealla eri tavalla. Tällöin mahdollistuu paremmin monipuolinen, eri näkökulmista saadun tiedon hyödyntäminen. Toimintatutkimuksessa käytännön läheisyys on avainasemassa ja siksi tutkimuksen sekä aineiston keruumenetelmien tulee olla vahvasti sidoksissa osallistujien arkeen. Aineiston keruumenetelmät saattavat vaihtua tai muuttua prosessin edetessä, mikäli siihen tulee tarvetta. Tärkeimpänä pidetään sitä, että menetelmät ovat osallistavia ja niissä päästään kiinni mahdollisesti niin kutsuttuun hiljaiseen tietoon. Osallistujien kokemuksen ja

ammattitaidon hyödyntäminen on ominaista toimintatutkimukselle. Kaikki tutkimuksen osallistujat ovat tasavertaisessa asemassa suhteessa tutkimukseen riippumatta heidän roolistaan organisaatiossa. Jotta kaikille osallistujille mahdollistetaan tasa-arvoisuus tutkimukseen osallistumisessa ja aineiston keruussa, on tutkimuksessa hyvä olla monipuolisia tapoja osallistua. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 58–62.) Aina toimintatutkimus ei etene syklistesti vaan toisinaan myös spiraalinomaisesti, jolloin kehittämistyö saattaa johtaa uusiin kehittämissideoihin. Ideoiden runsaus ei välttämättä tuota lisää tai ohjaa tutkimusta oikeaan suuntaan vaan voi aiheuttaa lisäongelmiakin. Joskus tutkimus ohjautuu aivan toisille urille kuin mistä alun perin lähdettiin toimintatutkimusta suunnittelemaan. Toimintatutkimuksen tarkoituksena ei ole kuitenkaan aikaan saada mitä tahansa muutosta vaan nimenomaisesti muutosta entisestä parempaan. Tutkimusta tehtäessä on myös tarpeen tiedostaa se tosiasia, että aikaan saatu muutos on aina tilapäinen siihen saakka, kun ilmaantuu uusi parempi käytäntö. Näin ollen johonkin on vedettävä kussakin tutkimuksessa raja mihin asti edetään. Paras lopputulos saavutetaan, jos toimintatutkimuksella saataisiin aikaan käytäntö, jossa aiempia toimintatapoja haastettaisiin ja niitä reflektoitaisiin kehittämismielessä. (Heikkinen, Kaukko & Salo 2023, 26–30.)

Kehittämistyössä tutkimusmenetelmänä käytetään pääosin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta vaikka mukana oli myös määrällisiä menetelmiä puolistrukturoidun kyselyn taustoittavien kysymyksien muodossa. Laadullisella tutkimuksella pyritään todellisen elämän kuvaamiseen ja sen moninaisuuteen. Tutkimuksen tarkoituksena on ilmiön ymmärtäminen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään löytämään uutta tietoa sen sijaan, että todennettaisiin olemassa olevaa tietoa todeksi. Laadullisen tutkimusotteen aineistokeruumenetelmäksi sopii kysely, vaikka pääosin sitä hyödynnetäänkin määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tällöin tietoa kerätään tarkoituksenmukaisesti valitulta ryhmältä. Laadullinen tutkimus ei ole tarkkarajainen, vaan sitä toteutetaan joustavasti ja tarvittaessa suunnitelmaa muuttaen. Tavoitteena on saada osallistujien ääni ja näkökulmat kuuluviin. (Kananen 2015, 20; Hirsjärvi ym. 2009, 161–165.) Tässä kehittämistyössä laadullinen tutkimusote toteutuu puolistrukturoidun kyselyn ja työpajojen aivoriihityöskentelymateriaalin kautta. Opinnäytetyön toimintatutkimuksellinen lähestymistapa näyttäytyy osallistamalla Hollolan kunnalla alle 3-vuotiailla työskenteleviä varhaiskasvattajia perehdytysoppaan tuottamiseen. Tarkoituksena on saada aikaan perehdytysopas, joka vastaa sisällöltään osallistujien tarpeita ja sitouttaa heitä sen käyttämiseen.

5.3.1 Puolistrukturoitu kysely

Kehittämistyön puolistrukturoitu kysely sisälsi sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä. Määrälliset kysymykset olivat luonteeltaan taustoittavia ja pääpaino oli laadullisissa kysymyksissä. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä ilmiön yleistettävyyteen vaan voidaan valita luonnollisesti olemassa oleva ryhmä ja aineiston koko määräytyy sitä kautta. Aineiston koon voidaan tulkita olevan riittävä, kun siinä alkaa kertautua samankaltaiset asiat. Haasteena laadullisessa tutkimuksessa on se, ettei enää tunnisteta sitä missä vaiheessa uutta tietoa ei enää synny. (Hirsjärvi ym. 2009, 178–182.) Kysely on varsin tehokas tapa kerätä haluttua tietoa ryhmältä. Kyselyn heikkoutena on toisaalta, se, ettei ole mahdollista tietää millä vakavuudella vastaajat ovat siihen vastanneet. Ovatko he aidosti kiinnostuneet siihen vastaamaan vai onko kyseessä niin sanotusti pakollinen osa työtä? Haasteeksi saattaa myös muodostua se, ettei kyselyyn vastaavilla ole riittävää tietoa kyselyn aiheesta ja vastausten anti saattaa jäädä hyvinkin pinnalliseksi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 121.) Kyselyn vahvuutena pidetään sen kustannustehokkuutta ja saavutettavuutta. Aineisto saattaa olla nopeasti tallennettavissa ja analysoitavissa mikäli kysymysten asetelussa on onnistuttu. Aikataulutus on myös hyvin hallittavissa. Toisaalta laadukkaan kyselylomakkeen laatiminen vie aikaa sekä edellyttää laatijaltaan monipuolista taitoa ja tietoa. Epäselväksi saattaa jäädä myös se, että onko vastaaja ymmärtänyt kysymyksen oikein. (Hirsjärvi ym. 2009, 185.) Kyselylomakkeen laadinnassa on tärkeää, että pohditaan tarkasti se mitä tietoa sen odotetaan tuottavan. Sen tulee olla käyttäjäystävällinen ja sen käsitteiden tulee olla tuttuja vastaajille. Kysymysten tulisi olla aseteltu juonellisesti ja johdonmukaisesti joko yksittäisistä asioista yleisiin tai päinvastoin. Kysymysten asetelussa tulee olla malttia ja pohdintaa, saadaanko tällä kysymyksellä vastauksia olennaiseen vai onko sen tuottama tieto vain jotain mitä olisi kiva tietää. Kysymysten tulee olla myös tarkkoja ja kohdistettuja vain kysytyyn asiaan. Vastaajan tulisi voida ymmärtää, mitä kysymyksellä haetaan ja siihen tulisi voida vastata helposti. Kysymyksiä tulisi olla riittävästi, muttei kuitenkaan liikaa. Hyvä kyselylomake tarjoaa opinnäytetyön tekijälle vastauksia, jotka ovat oikeasti hyödynnettävissä. (Vilka 2021a, 101–108.) Kyselylomakkeen rakentamisessa myös kysymysten järjestyksellä saattaa olla merkitystä vastaamisen mielekkyyteen. Jollekin vastaajalle saattaa sopia paremmin kyselyn alussa sen haastavimmat kysymykset, kun taas toinen vastaaja hyötyy siitä, ettei kysymykset ole alussa liian vaikeita vastata. Kyselyn aiheella on merkitystä siihen, kuinka paljon vastaaja on siihen valmis vastauksissaan panostamaan. Jos vastaaja kokee aiheen itsensä kannalta merkitykselliseksi, hän todennäköisesti sitoutuu vastaamiseen enemmän. Sujuva kieliasu ja ymmärrettävät käsitteet kysymyksissä luovat vastaajalle mielekkyyttä kyselyyn vastaamiseen. Avoimien kysymysten etuna on, että ne

saattavat tuottaa uutta tietoa sekä ideoita ja vastaaja saa perustella mielipiteensä. Haasteena puolestaan saattaa olla, että kyselyn kysymykset eivät motivoi vastaajaa vastaamaan niihin kunnolla vaan vastaukset saattavat jäädä hyvinkin yleiselle ja pinnalliselle tasolle. Vastaus saatetaan antaa johonkin muuhun asiaan kuin kysytyyn eikä vastaajalla ole mahdollisuutta tarkentaa kysymystä. Avoimien kysymysten analysointi on työläämpää, koska niiden luokittelu on aikaa vievää. (Valli 2018, 92–96.)

5.3.2 Luovat ja toiminnalliset menetelmät työpajoissa

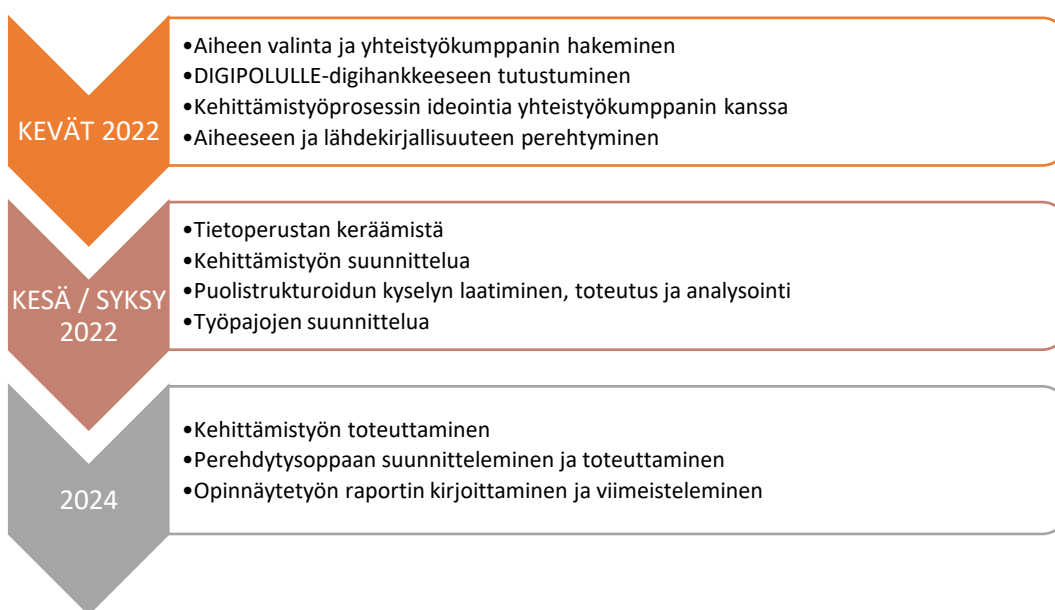
Työpajatyöskentelyn tulee olla osallistujille hyvin selkeä kokonaisuus. Työskentelyn tarkoitus ja tavoite tulee kirkastaa osallistujille. Myös työpajan annin käyttäminen tulee avata. Työpajan ohjaajan ei tule olla itse pääosassa vaan toimia mahdollistajana, rikastajana ja mahdollisten ongelmakohtiin tarttujana. Ohjaajan tulee huolehtia myös siitä, että kaikilla on mahdollisuus tasa-arvoiseen työskentelyyn työpajoissa ja kaikkien anti sekä ideat ovat työskentelyn kannalta tärkeitä. (Vilkkä 2021b, 90.) Kehittämistyön työpajoissa hyödynnetään luovina ja toiminnallisina menetelminä aivoriihityöskentelyä ja me-we-us-menetelmää. Aivoriihityöskentelyssä, erityisesti sen alkuvaiheessa, on tärkeää, ettei mitään ideoita rajata tai arvioida. Myöhemmässä vaiheessa ideoista käydään yhteistä keskustelua ja sieltä valikoituu ne ideat, joita lähdetään työstämään yhdessä eteenpäin seuraavassa pajassa. Työpajojen tuottama sisältö saattaa viedä työtä aivan eri suuntaan kuin mikä on alkuperäinen suunnitelma. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 158–161.) Toisena menetelmänä työpajoissa on me-we-us-menetelmä, jonka avulla voidaan paremmin mahdollistaa hiljaisempien osallistujien osallisuutta. Ihmiset käyvät ajatustyötään eri nopeudella ja toisten ollessa jo valmiita, joku toinen on vasta päässyt alulle. Nopeudella ei kuitenkaan ole mitään tekemistä suhteessa ideoiden määrään tai laatuun. Fasilitaattorin olisi hyvä löytää kultainen keskitie nopeiden ja hitaiden osallistujien kesken. Esiin nostettuja ideoita voidaan työstää ensin pienryhmissä, missä tavoitteena on jalostaa ideoita. Lopuksi ideat nostetaan yhteiseen keskusteluun. Fasilitaattorin tehtävänä on huolehtia keskusteluiden työrauhasta ja siitä, että eri nopeudella työskentelevillä on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua keskusteluihin. (Kantojärvi 2012, 54–55.) Ojasalon ym. (2009, 61–62) mukaan osallistavat menetelmät mahdollistavat pääsyn laajemmin kohdeorganisaation ”hiljaiseen” tietoon sekä osallistujien ammattitaitoon ja kokemukseen. Esimerkiksi työpajoissa käydyt yhteiset keskustelut ovat toimintatutkimukselle tunnuksenomaisia ja ne yleensä jatkuvatkin prosessin läpi luoden aina pohjaa seuraavaan kertaan. Ne voivat toimia myös yhtenä aineistonkeruumenetelmänä. Osallistajat voivat hyödyntää keskusteluiden kirjauksiin Padletia, joka on selainpohjainen virtuaalinen seinä, jota voidaan helposti hyödyntää ryhmätyöskentelyissä ja aivoriihityöskentelyssä. Se mahdollistaa ideoiden

kirjaamisen samanaikaisesti ikään kuin sähköisinä Post-It-lappuina ja toimii näin ollen erinomaisesti myös hiljaisempien osallistujien äänenä. (Metropolia 2022.) Vilkan (2021b, 88) mukaan osallistujien yhdessä tuottama aineisto saattaa olla tarkoituksenmukaisempaa, koska siinä he pääsevät jakamaan yhdessä ajatuksiaan, kokemuksiaan ja olemaan aktiivinen vaikuttaja passiivisen vastaanottajan sijaan.

6 Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus

6.1 Kehittämistyön aikataulu

Kehittämistyö käynnistyi keväällä 2022 kun Hollolan varhaiskasvatuksessa kartoitettiin, kuinka pedagogista dokumentointia voitaisiin toteuttaa myös digitaalisesti. Opinnäytetyön aihe katsottiin sopivaksi jatkoksi Hollolan kunnassa toteutetun DIGIPOLULLE- Digitaalisiin taitoihin ja osaamiseen liittyvän hyvän pedagogisen toiminnan kehittäminen 2021–2022-digihankkeeseen. Kuviossa 6 on havainnollistettu opinnäytetyön prosessia. Kehittämistyöprosessin toteuttamista ideoitii yhteistyökumppanin kanssa ja päädyttiin puolistrukturoituun kyselyyn ja kolmen työpajan toteuttamiseen alle 3-vuotiailla työskentelevän henkilöstön kanssa. Aineiston keruuta toteutettiin kesällä tietoperustan keräämisellä ja syksyllä 2022 toteutetulla puolistrukturoidulla kyselyllä, jossa haluttiin saada selville henkilöstön näkemyksiä pedagogisesta dokumentoinnista käsitteenä, työtapana varhaiskasvatuksessa sekä suuntaviivoja perehdytysoppaan sisältöihin. Työpajat toteutettiin vuonna 2024 ja niiden suunnittelussa hyödynnettiin puolistrukturoidun kyselyn tuloksia sekä yhteistyökumppanin kanssa käytyjä keskusteluja. Työpajojen sisällöt muokkautuivat prosessin edetessä edelleen syklisesti ja samanaikaisesti tietoperustan rakentumisen kanssa niiden täydentäessä toisiaan. Käytäntö ja teoria täydensivät toimintatutkimukselle ominaisesti toisiaan. Koottua aineistoa hyödyntäen perusteella syksyllä 2024 alkoi digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin perehdytysoppaan laatiminen Hollolan kunnan alle 3-vuotiailla työskenteleville ja opinnäytetyön raportin viimeisteleminen.

Kuvio 6. Opinnäytetyön aikataulut.

Vilkan (2021b, 53) mukaan opinnäytetyön prosessin ennakoimattomuus saattaa luoda tekijälle paineita kehittämistyön onnistumisesta. Kehittämistyön tavoitteiden uudelleen määrittely saattaa kirkastaa prosessia. Opinnäytetyön tekijälle saattaa tulla prosessin aikana tilanteita, jolloin tuntee olevansa jumissa työnsä kanssa. Tällöin on kuitenkin tärkeää tarttua työhön ja tarvittaessa listata asioita, jotka työssä innostavat ja myös ne, jotka askarruttavat tai ahdistavat. Aikataulutukset sekä projektin pilkkominen on myös hyvä täsmentää. Esimerkiksi miellekartan avulla saattaa saada kiinni siitä, mitkä ovat opinnäytetyötä edistäviä tai lamaannuttavia tekijöitä. Tärkeintä olisi päästä irti prosessia hidastavista tekijöistä ja keskittyä pienin askelin opinnäytetyön tekemiseen. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 203–204.)

6.2 Puolistrukturoidun kyselyn toteuttaminen

Puolistrukturoidun kysely (liite 2) toteutettiin Webropol-kyselysovelluksella poikittaiskyselynä, jolloin se kohdistettiin rajatulle joukolle eli Hollolan kunnan varhaiskasvatuksessa alle 3-vuotiaiden ryhmissä työskenteleville varhaiskasvattajille. Kysely lähetettiin syksyllä 2022 sähköpostitse varhaiskasvattajien esihenkilöiden kautta, jotta vastaajien anonymiteetti säilyi. Kyselyn vastaamiseen oli aikaa 3 viikkoa ja vastauksia saatiin 16 kappaletta. Puolistrukturoidun kyselyn tavoitteena oli saada selville varhaiskasvattajien tämänhetkinen näkemys pedagogisesta dokumentoinnista käsitteenä, työtapana varhaiskasvatuksessa sekä kartoittaa perehdytysoppaan sisältöjä. Kysely oli mahdollista tallentaa välissä ja halutessaan jatkaa täyttämistä myöhemmin. Kyselyyn oli mahdollista vastata mobiilisti. Se saattoi toimia vastausmäärän lisäävänä tekijänä, koska mobiililaitteita oli runsaammin saatavilla yksiköissä. Puolistrukturoitua kyselyä testattiin muutaman kohderyhmään kuuluvan henkilön testiotoksella. Siitä saatiin lisätietoa kysymysmuodoista ja siitä, oliko kysymys tutkimuksen kannalta oleellinen. Testiotoksessa toivottiin myös mahdollisuutta vastata kyselyyn mobiilisti, mikä olikin Webropol-kyselysovelluksella toteutettavissa.

Puolistrukturoidun kyselyssä oli sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä. Määrälliset kysymykset olivat luonteeltaan taustoittavia. Määrälliset kysymykset olivat suljettuja kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot oli ennalta määritelty ja vastaaja valitsi niistä itselleen sopivan vaihtoehdon. Suljettuna kysymyksenä oli esimerkiksi, ovatko vastaajat saaneet koulutusta pedagogiseen dokumentointiin. Tähän lisäkysymyksenä esitettiin, minkälaista koulutusta pedagogiseen dokumentointiin toivottaisiin. Lisäkysymyksellä pyrittiin saamaan lisää tietoa aiemmin kysytystä. Lopuksi kysyttiin vielä, mitkä tekijät ovat vastaajan mielestä tärkeimpiä pedagogista dokumentointia tehtäessä. Kysymykset 8, 9 ja 17 vastasivat tutkimuskysymykseen (Kuvio 7) , miten pedagogista dokumentointia

toteutetaan tällä hetkellä? Monivalintakysymyksiin oli tarjottu valmiita vastausvaihtoehtoja. Kysymyksessä 8 kysyttiin, kuinka usein pedagogista dokumentointia toteutetaan ja vastausvaihtoehtoina oli 1) päivittäin, 2) viikoittain, 3) kuukausittain, 4) harvemmin kuin kuukausittain 5) en ollenkaan. Kysymyksessä 9 kysyttiin, koetaanko pedagogiseen dokumentointiin olevan riittävästi aikaa ja vastausvaihtoehtoina olivat 1) kyllä 2) ei. Kysymyksessä 17 kysyttiin, millä välineillä pedagogista dokumentointia toteutetaan ja vastausvaihtoehtoina siinä oli 1) puhelin, 2) kamera, 3) tabletti, 4) älytaulu, 5) dokumenttikamera, 6) tietokone, 7) joku muu, mikä. Viimeisen vaihtoehdon valitessa avautui kyselyyn lisävastauslaatikko. Määrällisistä kysymyksistä 12–13 vastasivat tutkimuskysymykseen, millaista pedagogista dokumentointia tällä hetkellä toteutetaan? Kysymyksessä 12 kysyttiin mitkä asiat ovat tärkeimpiä pedagogisessa dokumentoinnissa ja vastausvaihtoehtoina oli 1) osallisuus, 2) vuorovaikutus, 3) lapsilähtöisyys, 4) reflektiivisyys, 5) yhteisöllisyys, 6) sitoutuminen 7) tasa-arvo.

Muuttujaluettelo	Miten pedagogista dokumentointia tällä hetkellä toteutetaan?	Kysymykset 8, 9 ja 17
	Millaista pedagogista dokumentointia tällä hetkellä toteutetaan?	Kysymykset 12–13

Kuvio 7. Muuttujaluettelo.

Avointen laadullisten kysymysten avulla oli tavoitteena saada uutta tietoa aiheesta. Avoimilla kysymyksillä kartoitettiin mitkä tekijät ovat pedagogista dokumentointia mahdollistavia ja vaikeuttavia tekijöitä. Näkemystä pedagogiseen dokumentointiin käsitteenä kysyttiin esimerkiksi kysymyksellä, miten dokumentteihin palataan arjessa ja kuka päättää mitä dokumentoidaan. Samoin haluttiin tietää, millaista sisältöä vastaajat kokevat tarpeellisiksi työpajojen sisällöiksi ja minkä he kokivat tärkeäksi pedagogisessa dokumentoinnissa.

6.3 Työpajojen toteuttaminen

Työpajoissa käytettiin luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Ne sopivat hyvin tuottamaan uusia ideoita, näkökulmia ja ratkaisuja kehittämistyöhön. Luovia ja toiminnallisia menetelmiä käytettäessä oli tärkeää, että työpajoissa oli avoin ja positiivinen ilmapiiri, jossa jokaisella oli halutessaan mahdollisuus nostaa esiin omia ideoitaan. Luottamuksellisuus ja kuulluksi tuleminen tunne olivat avainasemassa uuden luomisessa. Kärsivällisyys ideoiden

ja ajatusten syntymiseen tuli muistaa, koska joka työpajassa ei syntynyt ajatuksia yhtä paljon tai monipuolisesti. Työpajat toteutettiin Teamsin välityksellä, osallistujat olivat saaneet henkilökohtaisen kutsun sähköpostitse. Työpajojen kesto oli 60 minuuttia ja opinnäytetyön tekijä oli niissä fasilitaattorina. Työpajat alkoivat lyhyellä pedagogisen dokumentoinnin teorian alustuksella. Työpajoissa hyödynnettiin me-we-us-työskentelyä, jossa ideoiden kirjaaminen tehtiin hyödyntäen Teamsin keskustelualuetta, jonka käyttäminen oli osallistujille ennestään tuttua. Toisena menetelmänä käytettiin aivoriihityöskentelyä, jossa varhaiskasvattajat tekivät kirjauksia tekemistään pedagogisen dokumentoinnin harjoituksista, kehittämisideoistaan ja tavoitteistaan sen suhteen. Aivoriihityöskentelyssä kirjaamiseen hyödynnettiin Padletia virtuaalisena seinänä, jonne oli laadittu muutamia apukysymyksiä tukemaan työskentelyä. Alun perin aivoriihityöskentely oli tarkoitus toteuttaa kokonaisuudessa työpajatyöskentelyn aikana, mutta sitä päätettiin jatkaa aina seuraaviin työpajoihin saakka ja näin mahdollistettiin kaikkien varhaiskasvattajien osallistuminen työskentelyyn. Tämä koettiin tärkeäksi sen vuoksi, että kukaan varhaiskasvattaja ei yksinään toteuta pedagogista dokumentointia vaan se on aina tiimityötä. Työpajojen välissä osallistujille tuli toteutettavaksi myös pedagogisen dokumentoinnin suunnittelua ja harjoittelua omassa tiimissä. Näihin tehtyihin harjoituksiin palattiin seuraavissa työpajoissa.

Ensimmäisen työpajakerta

Työpajaan osallistui 12 varhaiskasvattajaa ja se toteutui Teamsissa. Sisältö tallennettiin ja tästä kerrottiin osallistujille etukäteen. Työpajan alussa käytiin läpi kehittämistyön tavoite, tarkoitus ja yhteisen työskentelyn tuotos eli perehdytysoppaan tuottaminen. Aiemmin toteutetun puolistrukturoidun kyselyn vastauksia käytiin lyhyesti läpi ja sen pohjalta nousi tarve pedagogisen dokumentoinnin yhteisten linjausten selkeyttämiseen ja koulutukseen. Tällä hetkellä osaaminen pedagogisen dokumentoinnin suhteen on jokaisen varhaiskasvattajan oman koulutautumisen varassa. Työpajassa käytiin läpi dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin eroja työtapoina me-we-us-työskentelyn avulla. Lisäksi pohdittiin, miksi pedagogista dokumentointia tehdään ja mitä sillä tavoitellaan. Varhaiskasvattajat kirjasivat näkemyksiään Teamsin keskustelualueelle ja niitä käytiin yhdessä läpi, jotta varmistuttiin niiden yhteisestä ymmärryksestä. Työpajatyöskentelyssä reflektoitui käsitys, että aiemmin toteutettu pedagoginen dokumentointi on vielä pääosin dokumentointia. Varhaiskasvattajat toivat työskentelyssään kuitenkin esiin, että tavoitteena on päästä dokumentoinnissa pedagogisempaan suuntaan ja työpajatyöskentely tukee siinä, kun ymmärrys asiaa kohtaan lisääntyy. Korostettiin myös pedagogisen dokumentoinnin harjoittelua matalalla kynnyksellä ja keskittymistä onnistuneisiin kokeiluihin. Ensimmäisen ja toisen työpajakerran välissä varhaiskasvattajat

pääsivät arjessa tekemään pedagogisen dokumentoinnin harjoituksia, jatkamaan aivoriihityöskentelyä tiimeissään ja kirjaamaan oivalluksiaan Padlet-seinälle seuraavien apukysymysten avulla:

- 1) Miten meidän ryhmässämme toteutetaan pedagogista dokumentointia?
- 2) Miten suunnittelemme pedagogista dokumentointia tiimissämme?
- 3) Millaista pedagogista dokumentointia haluaisimme toteuttaa?
- 4) Miten tavoitteeseemme olisi mahdollista päästä?
- 5) Millaisia välineitä käytämme pedagogisessa dokumentoinnissa?

Aivoriihityöskentelyn jatkaminen seuraavaan työpajakertaan saakka mahdollisti kaikkien halukkaiden varhaiskasvattajien osallistumisen. Ensimmäisen työpajakerran palautteen perusteella toiselle työpajakerralle lisättiin käytännön esimerkki pedagogisen dokumentoinnin havainnoinnista. Työpajan sisältö litteroitiin propositiotasolla, analysoitiin ja niiden pohjalta tehtiin tarkennuksia seuraavien työpajojen sisältöön.

Toinen työpajakerta

Toiseen työpajaan osallistui 10 varhaiskasvattajaa ja se toteutui Teamsissa. Sisältö tallennettiin ja tästä kerrottiin osallistujille etukäteen. Työpajan alussa käytiin läpi edellisen kerran aivoriihityöskentelyn kirjauksia Padletista. Näin ollen haluttiin varmistua siitä, että tehdyt kirjatukset oli tulkittu oikein ja toisen työpajakerran sisältö oli suunniteltu tarpeen mukaiseksi. Varhaiskasvattajilta kysyttiin myös palautetta ensimmäisestä työpajakerrasta. Varhaiskasvattajien osallistaminen työpajakertojen sisältöjen suunnittelemiseen lisäsi heidän motivaatiotaan työskentelyyn. Varhaiskasvattajat olivat ensimmäisen työpajakerran jälkeen valinneet erilaisia, heidän tarpeisiinsa vastaavia arjen tilanteita dokumentoitavaksi, jotta dokumenttien hyödynnettävyyttä voitaisiin arvioida. Tehtyjen harjoitusten jälkeen varhaiskasvattajat laittoivat aivoriihityöskentelyn kirjatukset Padlet-seinälle kaikkien hyödynnettäväksi. Harjoituksissa oli tehty kuvaamista ruokailutilanteesta, jossa oli haluttu tarkastella aikuisten ja lasten toimintaa, koska tilaan oli tehty uudenlaisia ruokailujärjestelyjä. Varhaiskasvattajat olivat tehneet omasta toiminnastaan ruokailussa yllättäviä havaintoja, jotka eivät vastanneet heidän aiempaa näkemystään siitä. Kuvattua dokumenttia oli hyödynnetty toiminnan reflektoinnissa ja kehittämisessä esimerkiksi aikuisten äänenkäytön suhteen. Vaikka pedagoginen dokumentointi olikin tuottanut kritiikkiä varhaiskasvattajien toiminnasta tilanteessa, oli se harjoituksena kuitenkin osoittanut hyödyllisyytensä koska asiaa ei ollut aiemmin havaittu eikä sitä osattu korjatakaan. Toisella työpajakerralla käytiin varhaiskasvattajien kanssa läpi sitä, mitä asioita dokumentoidaan ja

miten voi tietää, että dokumentoitava materiaali on pedagogisesti arvokasta. Todettiin, että pedagogista dokumentointia kannattaa suunnitella järjestelmällisesti, jotta voidaan varmistua siitä, että kaikkia lapsia tulee dokumentoitua tasavertaisesti. Toisella kerralla myös suunniteltiin konkreettista mallia siihen, miten pedagoginen dokumentointi saataisiin toteutettua alle 3-vuotiaiden ryhmässä, jossa on kolme varhaiskasvattajaa. Yhtenä mahdollisuutena kaavailtiin kalenteriin aikataulutusta, jossa jokainen kolmesta kasvattajasta ottaa kerran viikossa 15–20 minuutin kahdenkeskisen videoidun hetken lapsen kanssa ja kirjaa siitä tehdyt havainnot, jotka käytäisiin tiimissä yhdessä läpi. Näin pedagoginen dokumentointi jakautuisi työnä tiimissä tasaisesti, kaikki varhaiskasvattajat oppisivat sen toteuttamista ja koko lapsiryhmän pedagoginen dokumentointi toteutuisi yksilöllisesti kerran kuussa. Työpajassa toteutettiin harjoitus pedagogisen dokumentoinnin havainnoinnista katsomalla videota lapsiryhmän laulusesityksestä. Ensin varhaiskasvattajat havainnoivat koko lapsiryhmää ja kirjasivat havainnoita me-we-us-menetelmän mukaisesti Teamsin keskustelualueelle. Sen jälkeen jokainen varhaiskasvattaja valitsi videosta itselleen havainnoitavan lapsen ja seurasi samassa esityksessä vain hänen toimintaansa. Varhaiskasvattajat kirjasivat havainnoissaan lyhyessäkin videossa olevan paljon havainnoitavaa ja pohtivat suurimman osan materiaalista menevän ohi, kun keskittyy jonkin tietyn asian tai lapsen seuraamiseen. Näin todettiin asian olevan arjessakin, suurin osa tapahtuvista asioista menee ohi ja siksi onkin tärkeää keskittyä havainnointiin suunnitellusti. Toisaalta pohdittiin myös ihmisen rajallisuutta havainnoinnin suhteen ja muistutettiin kohtuullisuudesta sen suhteen. Toisen ja kolmannen työpajakerran välissä varhaiskasvattajat pääsivät jälleen harjoittelemaan pedagogista dokumentointia ryhmissään aiemmin tiimissään sopimiensa käytänteiden mukaan ja kirjaamaan Padletseinälle aivoriihiyöskentelynsä tuotokset. Aivoriihiyöskentelyn tukena oli taas muutamia apukysymyksiä:

- 1) Millaisia kokeiluja teimme?
- 2) Missä onnistuimme?
- 3) Mitä kehittäisimme?
- 4) Miltä pedagoginen dokumentointi tuntui?
- 5) Miten lapset suhtautuivat siihen?

Tavoitteena oli, että varhaiskasvattajat tekisivät kokeiluja videokuvaamisesta ja siitä syntyneen dokumentin reflektoinnista tiimissä sekä keskustelua siitä syntyneistä kuvatuista dokumentteista, jota voidaan pedagogisessa dokumentoinnissa hyödyntää toiminnan suunnittelussa. Toisella työpajakerralla varhaiskasvattajat antoivat palautetta, jossa

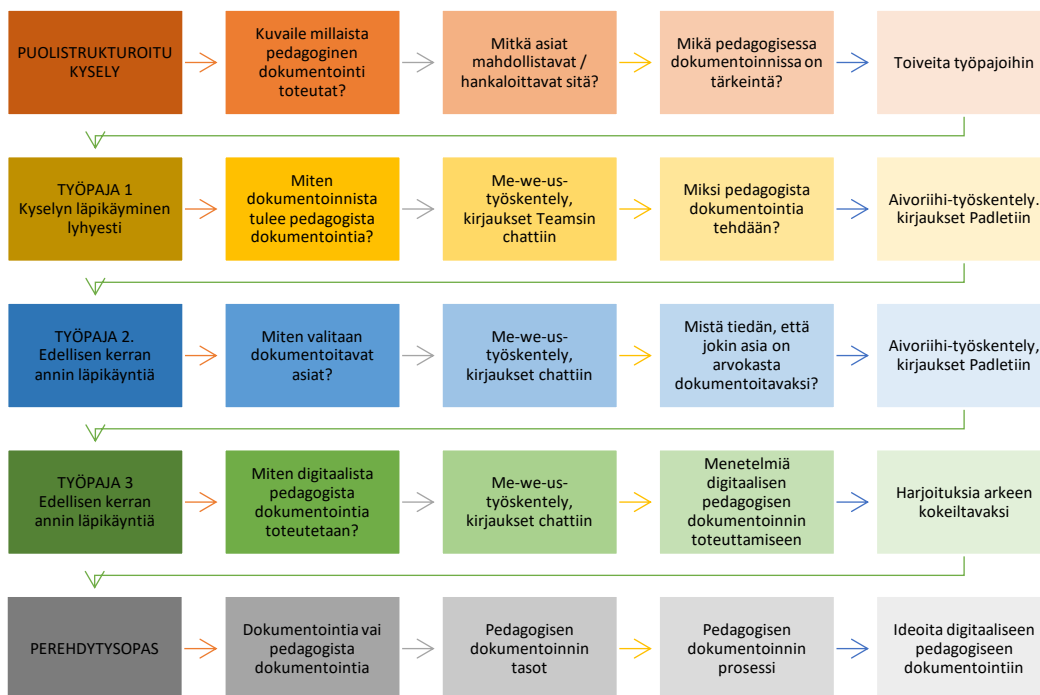
kolmannella kerralla toivottiin mentävän työpajatyöskentelyssä vielä syvemmälle siihen, mitä pedagoginen dokumentointi on, jotta se toimintatapana sisäistettäisiin paremmin. Kuten toimintatutkimuksessa on tavallista, tämäkin opinnäytetyö eteni syklisesti ja valittuja toimintatapoja sekä suunnitelmia oli välttämätöntä jatkuvasti arvioida ja kehittää. Työpajan sisältö litteroitiin propositiotasolla, analysoitiin ja niiden pohjalta tehtiin tarkennuksia seuraavan työpajan sisältöön.

Kolmas työpajakerta

Kolmanteen työpajakertaan osallistui 6 varhaiskasvattajaa ja se toteutui Teamsissa. Aluksi käytiin läpi edellisen työpajan jälkeen toteutettuja pedagogisen dokumentoinnin harjoituksia ja niiden kirjauksia Padletissa, jotta varmistuttaisiin yhteisestä ymmärryksestä niiden tulkinnassa. Esimerkiksi lapsiryhmän uloslähtöä oli videokuvattu, koska se oli koettu haastavaksi liiallisen samanaikaisen lapsimäärän vuoksi ja tilanteessa oli ollut varhaiskasvattajien mukaan ylimääräistä säätöä. Ennen kuvaamista varhaiskasvattajat olivat käyneet läpi pedagogisen dokumentoinnin tavoitteen eli yhteisen toiminnan parantamisen, ei toisten virheiden etsimisen. Kuvattua dokumenttia oli tiimissä yhdessä reflektoitu ja pohdittu, kuinka toimintaa voisi kehittää sen perusteella. Varhaiskasvattajat olivat havainneet uloslähtötilanteen olevan aikuisten jutteluhetki, jonka lomassa he pukivat lapsia. Varhaiskasvattajat olivat kokeneet, että kun he kuitenkin juttelevat työasioista, niin se sopii myös tähän hetkeen. Reflektoidessaan dokumenttia he olivat havainneet, ettei kukaan varhaiskasvattajista organisoinut kokonaistilannetta ja siitä syntyi heidän kuvailemansa ylimääräinen säätö. Dokumentti oli soveltunut hyvin toiminnan kehittämiseen, koska varhaiskasvattajat kokivat voivansa muuttaa uloslähtötilannetta haluttuun suuntaan. Leikki-tilanteen pedagogisessa dokumentoinnissa varhaiskasvattajat olivat halunneet saada lisätietoa kolmen lapsen leikki-tilanteiden haasteista. Lapset mielellään hakeutuneet keskenään leikkimään, mutta varhaiskasvattajien kertoman mukaan aika usein leikki-tilanteissa sattui kaikenlaista selviteltävää. Varhaiskasvattajat olivat kuvaamisen jälkeen reflektoineet dokumenttia ja tehneet siitä huomioita, joiden avulla he saivat tietoa, joka auttaa lasten leikin tukemisessa jatkossa. Kuvaamistilanne oli tuntunut lapsista ja varhaiskasvattajista luontevalta. Dokumentin reflektointiin meni varhaiskasvattajien mukaan paljon aikaa, jotta heille muodostui siitä riittävästi havaintoja. Havainto vahvisti myös muiden varhaiskasvattajien havaintoja siitä, että oli tärkeää keskittyä määrän sijaan laatuun ja pohtia minkä arjen tilanteiden dokumentointi olisi hyödyllistä.

Varhaiskasvattajilta tulleen palautteen mukaisesti kolmannessa työpajassa käytiin pedagogisen dokumentoinnin prosessia läpi tarkemmin, jotta lisättäisiin ymmärrystä siihen.

Lapsen ja henkilöstön tasolla toteutettava pedagoginen dokumentointi nousi keskiöön työpajassa. Varhaiskasvattajilta nousi esiin toivetta pedagogisen dokumentoinnin juurruttamisesta kunnan varhaiskasvatuksen arkeen käytännön tasolla niin, että sen toteuttamiseen saisi tiimeittäin apua. Kolmannessa työpajassa syvennyttiin myös digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin käytännön menetelmien avulla. Me-we-us-menetelmän avulla kerättiin ideoita, joita voisi hyödyntää digitaalisessa pedagogisessa dokumentoinnissa. Todettiin, että esimerkiksi videokuvaamista voi hyödyntää pedagogisen dokumentoinnin tukena lähes kaikissa toiminnassa. Se sopii muun muassa lasten kertomien tarinoiden, saduttamisen, musiikkihetkien, pöytäteatterin, liikunnan ja metsäretkien tallentamiseen. Lasten kokemusmaailman kuvaamiseen päiväkodissa voisi dokumentointia hyödyntää kuvaamalla miltä päiväkodin arki näyttää lapsen silmin, kun hän kuvaa sitä tabletilla itse. Lapsi voi kuvata mikä on hänen lempipaikkansa päiväkodissa tai millä leluilla hän mieluiten leikkii. Lapsen kielenkehitystä voi dokumentoida kuvaamalla esimerkiksi suujumppaa, lapsen vapaata kerrontaa tai haastatteleamalla lasta. Kolmannessa työpajassa nostettiin esiin ideoita varhaiskasvattajien toiminnan kehittämiseen digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin avulla. Ideoita nousi konkreettisella tasolla arkilähtöisistä tilanteista, mutta syntyi myös pohdintaa siitä mitkä asiat tuottavat varhaiskasvattajille heidän työssään iloa sekä hyvinvointia. Varhaiskasvattajilla alkoi viriämään ideoita siitä, kuinka pedagogista dokumentointia toteutettaisiin henkilöstön tasolla niin, että se kehittää heidän osaamistaan ja sitä kautta lisää työhyvinvointia. Työpajan sisältö litteroitiin propositiotasolla, analysoitiin ja sitä hyödynnettiin perehdytysoppaan sisällön suunnittelemiseen. Kolmannen työpajakerran jälkeen syntyi varhaiskasvattajien kanssa yhteinen käsitys siitä, että työpajojen teemoja olisi hyvä sisällyttää ja syventää perehdytysoppaassa ja sen lisäksi sisällyttää siihen pedagogisen dokumentoinnin prosessin kuvaus kaikilla toteutettavilla tasoilla (Kuvio 8).

Kuvio 8. Puolistrukturoidun kyselyn, työpajojen ja perehdytysoppaan sisältöt.

6.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysointiin tarvitaan erilaisia aineiston analysointimenetelmiä. Kerätty aineisto ei sellaisenaan ole tutkimuksen tulos. Tavoitteena on löytää aineistosta tutkimuksen kannalta olennaisin tieto. Laadullinen tutkimusote mahdollistaa monipuolisemman tavan toteuttaa analyysimenetelmiä. Jos jokin menetelmä ei tuota haluttua tulosta, voidaan käyttää jotakin muuta. Tyypillistä on myös se, että samasta aineistosta voidaan aikaansaada erilaisia tulkintoja. (Kananen 2012, 116.) Puolistrukturoitu kyselyn aineisto kerättiin Webropol-ohjelmalla ja ohjelman työkaluilla saatiin muodostettuja keskeisiä lukuja ja prosentiosuuksia. Niitä pystyttiin hyödyntämään taulukoiden laadinnassa. Kyselyn määrälliset kysymykset olivat luonteeltaan taustoittavia eikä niiden tarjoamalla tiedolla ollut suurta painoarvoa analysointivaiheessa. Analysointivaiheessa oli ilmeistä, että kyselylomakkeen laadinnassa olisi voitu keskittyä vain laadullisiin avoimiin kysymyksiin. Määrällisten kysymysten asettelussa olisi ollut tarpeen muotoilla kysymystä niin, että vastaaja olisi voinut avata halutessaan asiaa lisää. Hirsjärvi (2009, 121–124) toteaaakin, että aineiston analyysivaiheessa saattaakin selvittää miten tutkimuskysymykset olisi tullut asettaa. Sinänsä kyselylomake ei tarjonnut virheellistä tietoa, mutta määrällisten kysymysten osalta saatu tieto osoittautui vähäarvoiseksi. Tärkeää on asettaa pääpaino analyysitavalle, joka

parhaiten tuottaa vastauksia tutkimuskysymyksiin. Puolistrukturoidun kyselyn analysoinnissa pääpaino on avointen laadullisten kysymysten sisällönanalyysissa.

Sisällönanalyysiä voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Kun valitaan aineistolähtöinen tapa, on aineiston keruun jälkeen päätetty mitä lähdetään etsimään. (Vilkkä 2021a, 163–164.) Kun aineisto on valmisteltu, voidaan siirtyä sisällönanalyysin eri vaiheisiin. Puolistrukturoidusta kyselystä ja työpajoista saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysia hyödyntäen. Ensin aineistolähteinen materiaali **litteroitiin** tekstin muotoon ja tavoiteltiin vastausten löytämistä kehittämiskysymyksiin. Litterointi tehtiin propositiotasolla eli kirjattiin vain asian ydinsisältö. Tiedonkeruu elää koko tutkimusprosessin ajan ja siksi saattaakin olla haastavaa erottaa mitä aineistoa tarvitaan. (Kananen 2014, 105–106.) Kehittämistyössä koko aineiston litterointi sanatarkasti ei ollut analysoinnin kannalta tarkoituksenmukaista vaan ydinasioiden löytäminen. Joitakin varhaiskasvattajien vastauksia litteroitiin sanatarkasti, koska niitä haluttiin sisällyttää opinnäytetyöhön. Seuraavassa vaiheessa aineisto **luokiteltiin** eli järjesteltiin. Tarkoituksena on löytää aineistossa yleistettävyyttä ja löytämään luokkiin loogisia yhteyksiä. Tekstimuotoinen aineisto jäsentyy luokittelemalla ja saattaa muuttaa muotoaankin. (Kananen 2014, 112–113.) Aineiston luokittelussa hyödynnettiin redusoimista eli **pelkistämistä**, jonka tavoitteena on aineiston tiivistäminen ja selkiyttäminen. Tämä tehdään karsimalla ja rajaamalla aineistosta pienempi määrä näkökulmia. Tavoitteena on löytää aineistosta uutta sekä olennaisin osa siitä, mutta myös karsimaan epäolennaiset asiat. Puolistrukturoidun kyselyn avointen kysymysten vastaukset voidaan käsitellä näin. Pelkistämisessä ei kannata kuitenkaan olla liian rajaava, koska rajaamista voidaan jatkaa tarvittaessa. (Valli 2018, 114.) Seuraavaksi aineisto **ryhmitellään** eli klusteroidaan ja pyritään jakamaan aineisto samankaltaisuuksien sekä mahdollisten erojen mukaan. Samaan ryhmään kuuluvat asiat yhdistetään luokiksi ja luokka nimetään sopivaksi. Tässä vaiheessa aineisto on tiivistynyt ja muodostanut ryhmiä, joissa on yhdistetty samankaltaiset ilmaisut. Viimeisenä vaiheena on aineiston **käsitteellistäminen** eli abstrahointi, jossa yhdistellään aiemmin tehtyjä luokituksia niin pitkälle kuin se oli mahdollista. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 138–141.) Käsitteellistämisen myötä syntyi päätelmät, joiden mukaan pedagogisen dokumentoinnin työpajojen alustava suunnitelma muodostui. Toimintatutkimuksen tutkimusaineiston keräämisen ja analysoinnin kanssa tulee olla tarkkana, koska kehittämistyö yleensä tuo esiin uusia ongelmia ja saattaa nostaa tarvetta niiden ratkaisemiseen. Koska resurssit ovat aina rajalliset, on hyvä pidättäytyä esimerkiksi tiettyyn ennalta sovittuun prosessin aikatauluun ja toimia sen puitteissa. Aikataulun puitteissa tutkimusta tulee kuitenkin kehittää, reflektoida ja suunnata tarvittavaan suuntaan. Tutkijan tulee löytää oman tutkimuksen kannalta olennaisimmat

asiat. Luonteva jatke ratkaisemattomille asioille voi olla esimerkiksi niiden kirjaaminen jatkotoimenpiteiksi. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2010, 104–105.) Kehittämistyössä aineiston analysointia tehtiin pitkin tutkimusprosessia ja se oli luonteeltaan suuntaa antavaa mahdollistaen tutkimuksen tarkoituksenmukaisuuden. Puolistrukturoidussa kyselyssä keskityttiin laadullisten kysymyksiä analysointiin ja ne on kuvattu taulukossa 1.

Aineisto	Luokittelu	Käsitteellistäminen = Päätelmät
<p>"Kuvien avulla arkea ja toimintaa näkyväksi ryhmälle ja huoltajille"</p> <p>"Voidaan ottaa valokuvia / elävää kuvaa opetus tilanteista päiväkodin arjessa."</p> <p>"...lasten tuottamat materiaalit (kyselyt, sadutus)"</p> <p>"lasten vasut, havainnointi, valokuvat"</p> <p>"Monipuolisesti erilaisen materiaalin, lasten töiden, havainnoitujen asioiden keräämistä ja niiden pohjalta toiminnan arvioimista ja kehittämistä - jatkuva sykli"</p>	<p>Dokumentointi ja pedagoginen dokumentointi ovat käsitteenä ja toimintatapoina vielä epäselviä.</p> <p>Osaaminen pedagogisen dokumentoinnin suhteen on epätasaista.</p>	<p>Toiminnan tallentaminen ja näkyväksi tekeminen yksisuuntaisesti on dokumentointia.</p> <p>Käsitteiden ja toimintatapojen avaaminen on tarpeen työpajoissa ja perehdytysoppaassa.</p>
<p>"Tähän on vaikea vastata, koska on epäselvää, mitä kaikkea olisi tarkoitus dokumentoida ja keitä varten."</p> <p>"Lapselle tärkeitä."</p> <p>"oppimista, toimintaa, yhdessä olemista, eri tasoilta, tilanteita, tapahtumia, totuutta"</p> <p>"Lasten vuorovaikutustaitoja oman ikäistensä sekä aikuisten kanssa."</p> <p>"Muistellaan ja vaalitaan niitä hetkiä yhdessä sekä mahdollistetaan niiden jatkojalostaminen. Yksilönä korostetaan oppimisen hetkiä; Dokumentoidaan oppimisprosessi ja tehdään se näkyväksi osaksi toimintaa."</p>	<p>Pedagogisesti dokumentoitavien asioiden valitseminen on keskittynyt pääosin lapsen taitojen seuraamiseen.</p>	<p>Pedagogista dokumentointia tulisi toteuttaa lapsen, lapsiryhmän, huoltajien ja henkilöstön tasoilla. Pedagogisen dokumentoinnin prosessi kirkastaminen on tarpeen.</p>
<p>"Eniten vaikeuttaa se, että tietoa ja osaamista on liian vähän: ei ole selkeää käsitystä siitä, mitä pitäisi dokumentoida ja millä tavalla, mitä eri keinoja voi käyttää."</p> <p>"Jos on käytössä jotain ohjelmia, käyttöä ei opasteta, jolloin oppiminen jää jokaisen omalle vastuulle."</p> <p>"Jos se ei ole muille ryhmän aikuisille mieluinen tapa toimia, aiheuttaa jopa vastustusta."</p> <p>"Stressi, kiire, aikuisen keskittymisen vaikeus ja aikuisen vaikeus elää hetkessä."</p> <p>"Laitteiden käytön haasteet - tiedon puute"</p>	<p>Pedagoginen dokumentointi koetaan työlääksi osaamisvajeen, tietotaitoa ja laitteita ei osata käyttää riittävästi.</p>	<p>Pedagogisen dokumentointi luontevaksi työtavaksi osaksi arkea.</p> <p>Pedagoginen dokumentointi ei vaadi "jotain tiettyä hetkeä" vaan voi olla läsnä kaikessa.</p>
<p>"Toivoisin mahdollisimman selkeitä ja konkreettisia ohjeita ja vinkkejä."</p> <p>"Suoraan sanottuna aihe tuntuu melkoisen vieraalta, vaikka sana pedagoginen dokumentointi on usein tullut kuultua."</p> <p>"Käytäisiin yksinkertaisia hyviä tapoja arjen dokumentointiin."</p>	<p>Pedagoginen dokumentointi on vielä osin vierasta ja saatetaan kokea, ettei ole tarpeeksi ideoita sen toteuttamiseen.</p>	<p>Konkreettisia vinkkejä arkeen ja pedagogisen dokumentoinnin aloittaminen matalalla kynnyksellä.</p> <p>Huomioidaan työpajojen ja perehdytysoppaan sisällöissä.</p>

Taulukko 1. Puolistrukturoidun kyselyn analysointia.

Koko aineiston analysoinnissa hyödynnettiin työpajojen Teams- tallennuksia ja avorihityöskentelyn kirjauksia. Koko aineiston koonnin jälkeen lopullisia yläkäsitteitä eli teemoja jäi neljä: pedagogisen dokumentoinnin erottaminen dokumentoinnista, pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen käytännössä, digitaalinen pedagoginen dokumentointi ja pedagogisen dokumentoinnin prosessi. Kehittämistyön tuloksena syntyvän tuotoksen eli perehdytysoppaan sisällön toivottiin tuottavan sisältöjä näihin teemoihin. Esimerkki koko aineiston analysoinnista on kuvattu taulukossa 2.

Aineisto	Luokittelu		Käsitteellistäminen / teemat
"Lasten vasut, havainnointi, valokuvat".	Dokumentteja tallennetaan palaamatta niihin.		Pedagogisen dokumentoinnin erottaminen dokumentoinnista
"Toivoisin konkreettisia työkaluja ja vinkkejä, kuinka tehdä ja tallentaa dokumentointia."	Pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen on jäänyt epäselväksi.		
"Lasten töiden keräämistä kasvunkansioon."	Dokumentteja tallennetaan palaamatta niihin.		
"Asioita, jotka monipuolisesti tuovat esiin lapsen ja ryhmän vahvuudet."	Dokumentteja tallennetaan palaamatta niihin.		Pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen käytännössä
"Toivoisin koulutusta, jossa avataan tarkemmin dokumentoinnin merkitystä."	Pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen on jäänyt epäselväksi.		
"Lapsen kehityksen kirjaamista esim. vasuun."	Pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen on jäänyt epäselväksi.		
"Vinkit digitaaliseen dokumentointiin"	Osaaminen digitaalisten laitteiden kanssa		Digitaalinen pedagoginen dokumentointi
"Toivoisin palaavani enemmän, lähinnä valokuviin."	Pedagogisen dokumentoinnin prosessi toteutuu osittain.		
"Olisi kiva saada tietoa miten tietotekniikkaa voisi enemmän hyödyntää."	Osaaminen digitaalisten laitteiden kanssa		
"Katsomme valokuvia yhdessä."	Pedagogisen dokumentoinnin prosessi toteutuu osittain.		Pedagogisen dokumentoinnin prosessi
"Digilaitteiden käyttöön liittyvät asiat ovat itsellä heikoin lenkki."	Osaaminen digitaalisten laitteiden kanssa		

Taulukko 2. Esimerkki koko aineiston analysoinnista.

7 Tulokset

7.1 Puolistrukturoidun kyselyn tulokset

Puolistrukturoituun kyselyyn vastasi yhteensä 16 Hollolan kunnan varhaiskasvattajaa ja he edustivat lähes kaikkia ammattiryhmiä, jotka työskentelevät alle 3-vuotiaiden lasten parissa. Vastauksia saatiin kuudesta päiväkodista ja kahdelta perhepäivähoitajalta. Puolistrukturoidun kyselyn taustoittavina suljettuina kysymyksinä kysyttiin, onko pedagoginen dokumentointi käsitteenä tuttu, oletko saanut siihen erillistä koulutusta ja olisiko sellaiseen tarvetta? Käsitteen tuttuudesta varhaiskasvattajat vastasivat sen olevan kaikille vastaajille tuttu, mutta sen toteuttaminen käytännössä oli vierasta osalle varhaiskasvattajista. Erillistä koulutusta pedagogiseen dokumentointiin puolestaan kertoi saaneensa viidennes vastaajista, mutta tarvetta sille koki lähes kaikki varhaiskasvattajat. Koulutukselle pedagogisesta dokumentoinnista on selkeästi tarvetta, koska sen puute oli vastausten mukaan suurin selittävä tekijä siihen, ettei pedagogista dokumentointia osattu toteuttaa arjessa. Vastauksissa kuvailtiin, että ilman koulutusta pitäisi osata toteuttaa uutta asiaa ja se koettiin kuormittavaksi. Varhaiskasvattajat kertoivat vastauksissaan, että osaaminen jää varhaiskasvattajan oman aktiivisuuden ja kouluttautuneisuuden varaan. Koulutuksen suhteen varhaiskasvattajien toiveissa oli kunnan kaikille järjestämään pedagogisen dokumentoinnin koulutusta, jossa käytäisiin aihetta läpi perusteista alkaen digitaalisuutta hyödyntäen.

”Pedagoginen dokumentointi käytännössä.”

”Toivoisin koulutusta, jossa avataan tarkemmin dokumentoinnin merkitystä ja keinoja dokumentointiin. Lisäksi toivoisin konkreettisia työkaluja ja vinkkejä, kuinka tehdä ja tallentaa dokumentointia. Työnjako tiimissä.”

”kaikenlainen käy, mutta digilaitteiden käyttöön liittyvät asiat ovat itsellä heikoin lenkki.”

”Konkreettisia toimintamalleja, uusia ideoita, digitaalisen välineistön käyttöön opetusta...”

”Kunnan kaikille järjestämää.”

Kyselyn avoimessa kysymyksessä varhaiskasvattajia pyydettiin kuvailemaan mitä pedagoginen dokumentointi on vastaajan mielestä? Varhaiskasvattajien vastaukset kertoivat pääosin toteutettavasta dokumentoinnista pedagogisen dokumentoinnin sijaan. He kuvailivat pedagogista dokumentointia valokuvien ja videoiden ottamiseksi lapsista ja lapsiryhmästä. Kuvattuihin tuotoksiin palattiin lasten kanssa katsellen niitä ja tallentaen niitä

heidän kasvunkansioihinsa tai laittamalla niitä esille. Dokumentteja ei pääosin hyödynnetty toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa tai kehittämisessä. Ne nähtiin tärkeinä varhaiskasvatuksessa, koska niiden välityksellä voidaan kertoa toiminnasta huoltajille.

”Kuvien avulla arkea ja toimintaa näkyväksi ryhmälle sekä huoltajille.”

”Voidaan ottaa valokuvia / elävää kuvaa opetus tilanteista päiväkodin arjessa.”

”Dokumentointi tarjoaa lapselle, vanhemmalle ja henkilökunnalle iloa, mahdollistaa oppimista, näyttää jo opittua.”

”Monipuolisesti erilaisen materiaalin, lasten töiden, havainnoitujen asioiden keräämistä ja niiden pohjalta toiminnan arvioimista ja kehittämistä – jatkuva sykli.”

Lisäksi kyselyssä haluttiin tietää, kuinka säännöllistä pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen varhaiskasvattajille on. Kaksi kolmasosaa vastaajista heistä kertoi toteuttavansa sitä päivittäin tai viikoittain, loput vastaajista kuukausittain, harvemmin kuin kuukausittain tai ei ollenkaan. Kyselyssä tiedusteltiin myös mitä tekijöitä varhaiskasvattajat pitivät pedagogista dokumentointia mahdollistavina ja hankaloittavina tekijöinä arjessa. Mahdollistavina tekijöinä varhaiskasvattajat nostivat esiin sen, että tiimissä on olemassa olevaa osaamista pedagogisesta dokumentoinnista ja siitä on tullut luonteva toimintatapa arjessa. Hankaloittavana tekijöinä vastattiin olevan se, ettei osata käyttää digilaitteita ja arki tuntuu kiireiseltä. Varhaiskasvattajat kertoivat vastauksissaan myös, että tärkeiden dokumentoitavien hetkien tunnistaminen tuntuu haasteelliselta. Kuvattujen dokumenttien hyödyntäminen toiminnan suunnittelussa tuntuu varhaiskasvattajien vastausten perusteelta vielä vieraalta.

”Hyvät tiimiyhteistyö toiminnan aikana ja sitä arvioidessa ja suunniteltaessa. Tietynlainen jatkuvuus ja rutiininomaisuus.”

”Siitä pitää tulla luonnollinen tapa toimia, itsestäänkin selvä toimintamalli. SAK aikojen toteutuminen, riittävä henkilöstömäärä.”

”Osaaminen (laitteiden käyttö) ja tiedostaminen, että PD voi tehdä koko ajan arjessa.”

”Rauhalliset hetket ja tilanteiden/tilaisuuksien näkeminen (tiedostaminen).”

”Aika ei riitä mielestäni (tarpeeksi kattavaan) kaikenlaisen materiaalin säännölliseen keräämiseen ja sen arviointiin.”

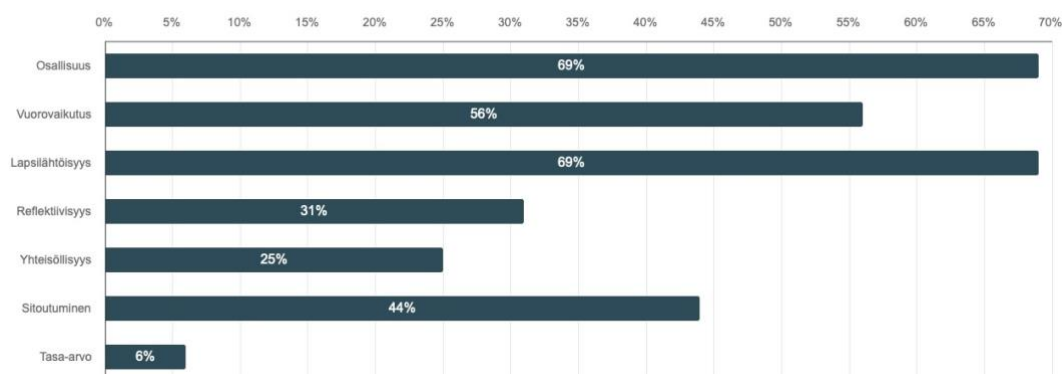
”Työvälineet, ammatilliset vastuut / työnjako. Ei ole valmista alustaa tallentaa ja jakaa.”

”Kiire/aika esim. mikäli ryhmästä puuttuu yksikin työntekijä, silloin ei jää riittävästi aikaa suunnittelulle, jolloin pedag. dokumentoi kärsii.”

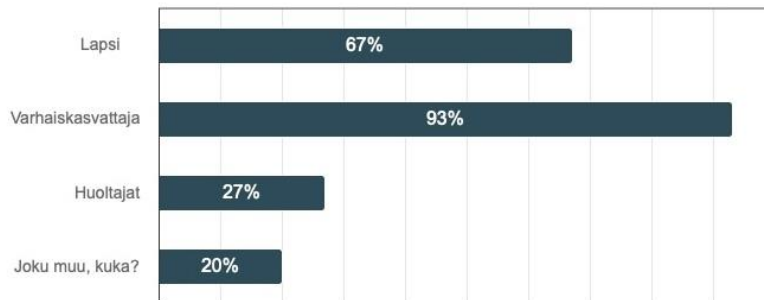
”Kiire, selkeät ohjeet/välineet puuttuu. Tiedonpuute.”

Vastausten perusteella voitiin päätellä, että pedagoginen dokumentointi ei ole vielä vakiinnuttanut asemaansa varhaiskasvatuksen arjessa. Se ei tule varhaiskasvattajilta vielä niin luonnostaan vaan vaatii erillisen ajan ja erillisiä järjestelyjä toteutuakseen. Lisäksi varhaiskasvattajat kaipasivat helppoja tapoja tallentaa ja jakaa dokumentoituja asioita esimerkiksi huoltajille. Vastausten perusteella ajankäytölliset haasteet ja kiireen tuntu haastavat myös osaltaan pedagogista dokumentointia. Selkeille toimintamalleille ja neuvoille koettiin myös olevan tilausta. Varhaiskasvatuksen opettajien suunnitteluajan toteutumista pidettiin myös tärkeänä mahdollistavana seikkana pedagogiselle dokumentoinnille.

Kyselyssä varhaiskasvattajia pyydettiin kuvailemaan mitä kolme asiaa he pitivät pedagogisessa dokumentoinnissa tärkeänä (Kuvio 9). Osallisuus ja lapsilähtöisyys nousivat selkeästi tärkeimmiksi seikoiksi vastauksissa. Vastaukset olivat ristiriitaisia siitä näkökulmasta, että vastaajat kertoivat varhaiskasvattajien pääosin prosenttisesti päättävän siitä, mitä dokumentoidaan. Lapsi pääsivät noin kahdessa tapauksessa kolmesta vaikuttamaan siihen, mitä dokumentoidaan ja huoltajat huomioi neljä varhaiskasvattajaa kuudestatoista eli alle kolmannes (Kuvio 10). Vastauksissa avoimeen kysymykseen joku, muu kuka? varhaiskasvattajat kertoivat tiimikavereiden ja varhaiskasvatussuunnitelman ohjaavan sitä, kuka päättää mitä dokumentoidaan. Vähiten merkityksellistä varhaiskasvattajien mukaan pedagogisessa dokumentoinnissa oli tasa-arvo, yhteisöllisyys ja reflektiivisyys. Erityisesti reflektiivisyyden merkityksettömyys vahvistaa päätelmää siitä, että tällä hetkellä tehty dokumentointi ei ole pedagogista dokumentointia. Reflektointi on kaikilla pedagogisen dokumentoinnin tasoilla välttämätön työvaihe, jotta toimintaa voidaan sen avulla kehittää.

Kuvio 9. Puolistrukturoidun kyselyn varhaiskasvattajien vastauksia siitä mitä he pitivät tärkeimpinä asioina pedagogisessa dokumentoinnissa.

Kuvio 10. Puolistrukturoidun kyselyn vastauksia siitä, kuka päättää mitä dokumentoidaan.

Kyselyssä haluttiin tietää, millä tavoin varhaiskasvattajat palaavat dokumentoituihin asioihin, miten niitä reflektoidaan ja miten sen perusteella kehitetään toimintaa. Pääosin vastauksissa kuvailtiin sitä, kuinka lasten kanssa katsellaan heistä otettuja valokuvia ja muistellaan niitä hetkiä. Vastausten perusteella sekä lapsista että varhaiskasvattajista on mukavaa palata valokuviiin ja videoihin, mutta dokumenttien reflektointi ja toiminnan kehittäminen niitä hyödyntäen jää vielä osin toteutumatta. Varhaiskasvattajat koostavat valokuvista ja videoista elokuvia tai dokumenttiseiniä huoltajien sekä lasten nähtäviksi. Vastausten perusteella varhaiskasvattajat haluaisivat palata dokumentteihin enemmän lasten kanssa ja käyttää niitä monipuolisemmin esimerkiksi luovien menetelmien avulla.

”Lasten kanssa katsellaan kuvia menneistä viikoista.”

”Lapsista on hauskaa katsella vanhoja valokuvia ja palata tapahtumiin, esim. kun kävimme kesällä uimassa tai kuinka pieni olinkaan, kun aloitin hoidossa.”

”Toivoisin palaavani enemmän. Lähinnä kuvien muodossa.”

”Päivittäin keskustellaan ja muistellaan yhdessä, lapset usein toivovat sellaisia asioita uudelleen, joista jäi positiivinen muistijälki. Säännöllisesti katsotaan kuvista ja videoista kooste, jota yhdessä voidaan sanallisesti kommentoida.”

”katsominen, keskustelut, sanoittaminen, ajan antaminen, näyttelemisen/draama/teatteri.”

Digitaalisesta pedagogisesta dokumentoinnista haluttiin tietää, onko se työtapana vastaajille tuttua. Vastaajista hieman yli puolet kertoi toteuttavansa pedagogista dokumentointia digitaalisin menetelmin kuten puhelimen, tabletin, kameran tai tietokoneen avulla. Vajaa puolet vastaajista ei ollut kokeillut pedagogista dokumentointia digitaalisesti vaan he pitäytyivät muun muassa perinteisissä paperisissa kasvunkansioissa.

Varhaiskasvattajat kertoivat, että he ottavat lapsesta kuvan ja tulostavat sen päiväkodin seinälle tai lapsen kansioon. Osalla vastaajista pedagoginen dokumentointi on täysin ei-digitaalisten menetelmien muodossa, kuten kirjauksina havainnointivihoissa tai muissa muistiinpanoissa. Puolistrukturoidussa kyselyssä kysyttiin vastaajien halukkuutta kokeilla jotakin digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin työkalua kuten Kindiedays-sovellusta tai TinyAppia. Kiinnostusta esimerkiksi edellä mainittujen sovellusten kokeilemiseen osoitti lähes kaikki vastaajat. Varhaiskasvattajat toivovat sovellukselta arkilähtöisyyttä ja helppokäyttöisyyttä. Erityisen tärkeäksi nousi sovelluksen ominaisuus, jolla valokuvia voitaisiin jakaa huoltajille vastavuoroisesti.

”Sellainen työkalu, joka koettaisiin työyhteisössä hyväksi ja kiinnostavaksi.”

”Oikeasti arjessa mukavasti & helposti käytettävä.”

”Sellainen millä voi jakaa kuvia huoltajille ja he meille.”

Puolistrukturoidusta kyselystä saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin, miten pedagogista dokumentointia toteutetaan tällä hetkellä ja millaista se on. Voitiin tehdä päätelmä, että pääosa pedagogista dokumentointia toteuttavista varhaiskasvattajista toteuttivat dokumentointia, ei pedagogista dokumentointia. Vastauksista oli tehtävissä päätelmiä sen mukaan millä tavalla pedagogista dokumentointia kuvailtiin käytännössä. Jos vastauksessa tuotiin selkeästi esille sen olevan toiminnan suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen työkalu, voitiin olettaa vastaajan ymmärtävän pedagogisen dokumentoinnin ja dokumentoinnin ero. Jos vastauksessa puolestaan kuvailtiin pedagogisen dokumentoinnin olevan lasten valokuvien ja muistojen tallentamista, voitiin päätellä toiminnan olevan dokumentointia. Pedagogiseen dokumentointiin valikoitui vastausten mukaan pääosin lapsen ja hänen taitojensa kehittymiseen liittyviä asioita. Lapsiryhmän, huoltajien ja henkilöstön pedagogisen dokumentoinnin tasot jäivät vastausten mukaan vähemmälle. Puolistrukturoidun kyselyn vapaassa palautteessa varhaiskasvattajat toivoivat työpajojen sisältöihin konkreettisia ideoita toteuttamiseen, selkeitä toimintatapoja arkeen ja jonkin sovelluksen kokeilemistä, jotta dokumentteja voitaisiin jakaa myös huoltajille ja päinvastoin.

7.2 Työpajojen tulokset

Työpajojen tulokset vastasivat niihin asetettuihin kehittämiskysymyksiin. Tähän saakka toteutettu pedagogisen dokumentoinnin todettiin olevan pääosin dokumentointia, joka on lapsen tai lapsiryhmään kohdistuvaa ja aikuisjohtoista. Se näyttäytyi esimerkiksi viikko-ohjelmana seinällä, lasten tekeminä töinä seinällä sekä valokuvina ja videoina lapsista. Pedagogista dokumentointia toteutettiin jonkin verran esimerkiksi ruokailu- tai vuorovaikutustilanteiden kuvaamiseen. Lasten kanssa dokumentteihin palattiin niitä

yhdessä katselemalla ja niitä oli laitettu ryhmiin esille lasten tasolle. Osalla valokuvia toiminnasta oli koottuna erillisellä dokumenttiseinällä. Huoltajien toiveita oli kuultu dokumenttiseinien toteuttamisessa ja niistä varhaiskasvattajat olivat saaneet positiivista palautetta. Vuorovaikutuksellisuus dokumenttien suhteen huoltajien suuntaan oli jäänyt vähäiseksi ja siihen toivottiin muutosta sähköisessä muodossa. Varhaiskasvattajien huomio vähäisestä vuorovaikutuksellisuudesta huoltajien kanssa kiteytyi siihen ajatukseen, että käytössä ei ollut yhteisesti sovittua välinettä sen toteuttamiseen. Huoltajien suuntaan pedagoginen dokumentointi toteutui tiedottamisena yksisuuntaisesti viikko- tai kuukausikoontien muodossa. Pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen henkilöstön tasolla koettiin haastavaksi koska varhaiskasvattajien oman toiminnan kuvaamista ja dokumenttien analysointia ei koettu luontevaksi ja siihen kaivattiin vinkkejä. Varhaiskasvattajat toivat esiin, että he kaipaisivat yhteisesti sovittuja linjauksia pedagogiseen dokumentointiin, jotta se koettaisiin kaikkia velvoittavaksi. Varhaiskasvattajilla tuli työpajatyöskentelyssä oivalluksia siitä, että tähän asti toteutettu pedagoginen dokumentointi vaatii vielä tarkastelua sen suhteen, että onko se dokumentointia vai pedagogista dokumentointia. Dokumentointi koettiin helpommaksi toteuttaa kuin dokumenttien reflektointi ja toiminnan suunnitteleminen niiden pohjalta, jolloin dokumentoinnista tulee pedagogista dokumentointia. Työpajoissa työstettiin keinoja, miten dokumentoinnista päästäisiin pedagogiseen dokumentointiin. Varhaiskasvattajat toivat esiin työpajoissa lasten osallisuuden ja vastavuoroisuuden lisäämisen tärkeyden pedagogisessa dokumentoinnissa. Aivoriihityöskentelyn koonnin (Taulukko 3) päätelmäksi nousi, että on tärkeää osata tiedostaa pedagogisen dokumentoinnin hyödyt toiminnan suunnittelulle, kehittämiselle ja arvioinnille sekä suunnitella ajankäyttöä sen toteuttamiseen. Samoin tiimissä yhdessä sovitut pelisäännöt pedagogiselle dokumentoinnille ja turvallinen ilmapiiri sen toteuttamiseen tuntuivat tärkeiltä. Lasten osallisuuden tiedostaminen pedagogisessa dokumentoinnissa sekä varhaiskasvattajien ymmärryksen vahvistuminen dokumenttien reflektoinnista ja sen pohjalta toiminnan kehittämisestä voidaan nostaa keskeisiksi tuloksiksi.

Miten pedagogista dokumentointia toteutetaan meidän ryhmässämme?	Miten suunnittelemme pedagogista dokumentointia tiimissämme?	Millaista pedagogista dokumentointia haluaisimme toteuttaa?	Miten tavoitteeseen olisi mahdollista päästä?	Millaisia välineitä käytämme pedagogisessa dokumentoinnissa?
Dokumentointiseinä, viikko-ohjelma ovesa	Tiimipalaverit, opepalaverit, suunnittelupalaverit	Enemmän lapsia osallistavaa	Ajankäytön suunnittelulla	Puhelin, tabletti

Valokuvakehys, kaverikuvat, elokuvat lapsista, video vanhempainiltaan	Havainnointivihko, päivittäiset keskustelut	Vastavuoroisempaa	Pedagogisen dokumentoinnin hyötyjen tiedostamisella	Valokuvat, kirjat
Lasten askartelut seinällä	Havainnoimalla lapsia ja työnjaolla tiimissä	Huoltajia osallistavaa sähköisesti	Konkreettisten keinojen lisääminen, mitä tehdään?	Lasten työt

Taulukko 3. Varhaiskasvattajien aivoriihityöskentelyn koontia ensimmäisestä työpajasta.

Pedagogisessa dokumentoinnissa dokumentin hyödyt realisoituvat siinä vaiheessa, kun sitä aletaan reflektoida ja sen pohjalta kehittämään toimintaa. Kuvattuihin dokumentteihin varhaiskasvattajilla on mahdollisuus palata lapsen kanssa uudelleen ja silloin kun se heille sopii. Työpajoissa todettiin kuitenkin, että runsas dokumenttien määrä ei välttämättä tuota laadukasta pedagogista dokumentointia, koska katsomiseen menee vähintään yhtä paljon aikaa kuin kuvaamiseen. Dokumentit tulee reflektoida ja on pohdittava yhdessä tiimin kanssa, kuinka niitä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa. Pedagoginen dokumentointi koettiin vahvasti tiimityöksi ja sen vuoksi pidettiin tärkeänä, että kaikkien osaamista voitaisiin vahvistaa. Yhteinen keskustelu varhaiskasvattajien tiimeissä pedagogisesta dokumentoinnista nostettiin avainasemaan, jotta lisättäisiin yhteistä ymmärrystä siitä työmenetelmänä. On tarpeen sopia siitä, minkälaista pedagogista dokumentointia kussakin tiimissä suunnitellaan, toteutetaan ja miten valitaan dokumentit. Varhaiskasvattajat toteuttivat kokeiluja pedagogisesta dokumentoinnista ja oppivat havainnoimaan millaisia dokumentteja voidaan hyödyntää pedagogisesti. Tulokseksi voitiin nostaa se, että henkilöstön näkemys dokumenttien hyödynnettävyydestä pedagogiseen dokumentointiin vahvistui. Varhaiskasvattajien näkemyksiä kokeiluista kirjattiin aivoriihityöskentelyn koontiin, jota on havainnollistettu taulukossa 4.

Millaisia kokeiluja teimme?	Missä onnistuimme?	Mitä kehittäisimme?	Miltä pedagoginen dokumentointi tuntui?	Miten lapset suhtautuivat siihen?
"Kuvassimme ruokailutilanteen, jossa aikuisten ja lasten toiminta olivat tarkastelun kohteena."	"Työntekijän omat havainnot omasta toiminnasta olivat yllättäviä."	"Aikuisten toimintaa ja äänenkäyttöä."	"Uudelta ja toimintaa kehittävältä. Tarpeelliselta ja hyödylliseltä."	"Lapset eivät edes huomanneet kuvaamista."
"Kuvattiin uloslähtöä, kun aina tuntui, että siinä on liikaa porukkaa ja ylimääräistä säätöä."	"Oltiin tiimissä juteltu, että tavoitteena on yhteisen toiminnan parantaminen eikä kenenkään virheiden etsiminen."	"Huomattiin, että pukemistilanne oli aikuisten jutteluhetki eikä oikein keskitytty siihen organisointiin."	"Aika äkkiä siihen kuvaamiseen tottui. Oli hyvä, et juteltiin siitä etukäteen tiimissä."	"Lapset ei kiinnittänyt siihen huomiota, kun padi oli naulakossa eikä kellään aikuisella."
"Havainnoimme kolmen lapsen leikkiä."	"Saatiin kuvaamisesta lapsille luonteva tilanne"	"Haluaisimme enemmän hyödyntää kuvaamista"	"Video piti katsoa tosi moneen kertaan, että"	"Lapset antoivat padin olla rauhassa ja"

Huomasimme, että nämä lapset usein hakeutuivat toistensa seuraan ja kuitenkin "aina" sattui ja tapahtui kaikenlaista selviteltävää."	lapsille ja vamaankin aika autenttista materiaalia."	leikki-tilanteiden havainnoissa nyt todettuamme, ettei lapset juurikaan kiinnitä siihen huomiota."	siitä näki tarpeeksi. toki videon katsominen ja sen reflektointi vie paljon aikaa, mutta ehkä sitä on hyvä käyttää juuri niissä tilanteissa mitkä mietityttää."	keskittyivät omaan leikkiinsä mukavasti."
--	--	--	---	---

Taulukko 4. Varhaiskasvattajien aivoriihityöskentelyn koontia toisesta työpajasta.

Varhaiskasvattajat pitivät tärkeänä, että pedagoginen dokumentointi hyödyttää heitä toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä sekä sen helppokäyttöisyyttä. Puolistrukturoidun kyselyn ja työpajojen analysoinnin perusteella varhaiskasvattajat ovat pedagogisen dokumentoinnin suhteen hyvin eri vaiheissa. Työpajatyöskentelyn jälkeen vahvistui aiempi päätelmä siitä, että niissä käsiteltyihin teemoihin on tärkeää syventyä enemmän ja niiden lisäksi tulisi perehdytysoppaaseen tulisi sisällyttää pedagogisen dokumentoinnin prosessi kokonaisuudessaan sen kaikilla tasoilla. Lasten sekä huoltajien osallisuuden lisääminen pedagogisessa dokumentoinnissa nousi tärkeäksi oivallukseksi työpajoissa ja niihin toivottiin vinkkejä perehdytysoppaaseen. Varhaiskasvattajat toivat puolistrukturoidussa kyselyssä esiin digitaalista pedagogista dokumentointia arjessa haastavia tekijöitä, mutta työpajojen aivoriihityöskentelyn vastauksissa oli enemmän tehty nostoja sen tarjoamista mahdollisuuksista kehittää toimintaa. Tulokseksi voitiin nostaa se, että aiempi käsitys digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisen hankaluudesta oli käytännön harjoitusten myötä vähentynyt ja hyötyjä koettiin olevan enemmän. Perehdytysoppaaseen toivottiin kuitenkin vielä lisää käytännön vinkkejä digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiseen.

8 Perehdytysopas digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin

Kehittämistyön suunnitteluvaiheessa digitaalisuus pedagogisessa dokumentoinnissa oli isommassa roolissa. Varhaiskasvattajille laaditun puolistrukturoidun kyselyn vastausten analysointi ohjasi kuitenkin vahvasti pedagogisen dokumentoinnin perusasioiden äärelle. Päätelmiä vastauksista tehtiin sen perusteella, missä määrin pedagogiseen dokumentointiin liittyviä käsitteitä ja keskeisiä asioita osattiin tuoda esille vastauksissa. Vastausten analysoinnin perusteella aiemmin toteutettu pedagoginen dokumentointi oli pääosin dokumentointia eli asioiden ja toiminnan tallentamista, ei pedagogista dokumentointia. Kehittämistyön tärkeimmäksi päätelmäksi nousi puolistrukturoidun kyselyn ja työpajojen perusteella se, että perehdytysoppaassa oli tarpeen lähteä pedagogisen dokumentoinnin perusasioista liikkeelle. Dokumentoinnin muuttuminen pedagogiseksi dokumentoinniksi vaatii pitkäaikaisen työtavan muuttumista ja se tapahtuu yleensä hitaasti. Se vaatii toistoja ja varmuutta omasta osaamisesta sekä omien työtapojen rohkeaa tarkastelemista ja reflektointia. Perehdytysopas on jaettu neljään osaan, jossa jokaisen osan alussa on teoriaosuus aiheesta ja lopussa on konkreettisia harjoituksia, vinkkejä ja pohdittavaa-osio keskusteluihin työtimeihin. Perehdytysopasta on varhaiskasvattajan mahdollista hyödyntää itsenäisesti, koska se on tallennettuna kohdeorganisaation varhaiskasvatuksen yhteiseen Teamsiin.

Perehdytysoppaan ensimmäisessä osassa käydään läpi mitkä ovat dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin eroja sekä miksi pedagogista dokumentoidaan ja mitä sillä tavoitellaan? Käsitteet on avattu konkreettisella tasolla, jotta niiden välille tulee selkeä ero. Pedagoginen dokumentointi avataan lapsen, lapsiryhmän, huoltajan ja henkilöstön tasoilla. Pedagoginen dokumentointi toimii varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen työmenetelmä, jota toteutetaan tavoitteellisesti. Perehdytysoppaan ensimmäisessä osassa avataan pedagogisen dokumentoinnin tavoitteet lapsen, lapsiryhmän, huoltajien ja henkilöstön tasolla verraten niitä dokumentoinnin tavoitteisiin. Eettiset ja lapsen sekä perheen tietosuojaan liittyviä kuvataan myös ensimmäisessä osassa. Perheen kanssa toteutettavan yhteistyön kannalta on tärkeää, että heidän tekemiä valintoja kunnioitetaan myös liittyen pedagogiseen dokumentointiin. Myös lapsella on oikeus olla mukana päätöksenteossa liittyen häntä itseään koskevaan dokumentointiin ja hänen toteuttamiin tuotoksiin. Tietosuoja tulee huomioida kaikissa pedagogisen dokumentoinnin vaiheissa. Etukäteen lapsen huoltajien kanssa laaditun lupalomakkeen avulla määritellään rajapintoja myös pedagogiseen dokumentointiin. Kun dokumentointia toteutetaan, tulee huolehtia siitä, että dokumentteja säilytetään asianmukaisesti eikä niitä levitetä muuhun käyttöön. Samoin dokumentit tulee hävittää, kun lapsi ei enää ole varhaiskasvatuksessa asiakkaana tai vaihtaa ryhmää.

Ensimmäisen osan lopussa on pohdittavaa-osio (Kuva 1) varhaiskasvattajille, jonka avulla he voivat käydä tiimeissään keskustelua pedagogisen dokumentoinnin linjauksista. Pedagogista dokumentointia toteutettaessa on pohdittava, miten sitä tällä hetkellä toteutetaan ja millaisena sitä haluttaisiin toteuttaa. Tavoitteiden asettelua ja konkreettista suunnitelmaa pedagogiseen dokumentointiin voidaan jäsentää yhteisellä keskustelulla.

POHDITTAVAA TIIMEIHIN

- Miten meidän ryhmässämme toteutetaan pedagogista dokumentointia?
- Miten suunnittelemme pedagogista dokumentointia tiimissämme?
- Millaista pedagogista dokumentointia haluaisimme toteuttaa?
- Miten tavoitteeseemme olisi mahdollista päästä?
- Millaisia välineitä / resursseja pedagoginen dokumentointi arjessa vaatii?

Kuva 1. Perehdytysoppaan keskustelupohja 1 (kuva Pixabay).

Perehdytysoppaan toisessa osassa kuvataan, miten valitaan dokumentoitavat asiat ja mistä voi tietää jonkin asian olevan pedagogisen dokumentoinnin arvoista. Suurin osa asioista jää dokumentoimatta ja toisinaan suunnittelemattomien hetkien tallentaminen saattaa olla arvokasta. Alkuvaiheessa, kun pedagogista dokumentointia harjoitellaan ei ole tarpeen olla liian kriittinen esimerkiksi videokuvaamisen laadun ja kuvakulmien suhteen. Se, miten kerättyjä dokumentteja käytetään, osoittaa niiden arvon. Tavoitteena olisi dokumentoida niin, että dokumentit toimivat pedagogisen dokumentoinnin työkaluina. Tuliko dokumentista sellainen, jota pedagogisessa dokumentoinnissa voidaan hyödyntää? Miksi tuli tai miksei tullut? Perehdytysoppaan toisen osan lopussa on pohdittavaa-osiossa keskustelupohja (Kuva 2) varhaiskasvattajille siitä, millaisia kokeiluja arjessa tehtiin ja miten ne koettiin. On tärkeää yhdessä keskustellen purkaa, millaisia tunteita kuvaaminen herättää ja mitä sillä tavoitellaan.

POHDITTAVAA TIIMEIHIN

—◇—

- Millaisia kokeiluja tekisimme?
- Mitä kokeilimme?
- Missä onnistuimme?
- Mitä kehittäisimme?
- Millaisia vinkkejä kaipaisimme pedagogiseen dokumentointiin?
- Miltä pedagoginen dokumentointi tuntui?
- Miten lapset suhtautuivat?

Kuva 2. Perehdytysoppaan keskustelupohja osa 2 (kuva Pixabay)

Perehdytysoppaan kolmannessa osassa perehdytään digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin niin, että lapset voivat olla siihen enemmän osallisia. Lapset voivat kuvata mikä on minun lempileikkini tai paikka päiväkodissa? Kenen kanssa haluaisin tänään leikkiä? Mikä on minusta kivaa päiväkodissa ja mistä en pidä? Lapsen kuvatessa varhaiskasvattaja pääsee osaksi lapsen kokemusmaailmaa varhaiskasvatuksessa (Kuva 3)

VIDEOINTIA LASTEN KANSSA

—◇—

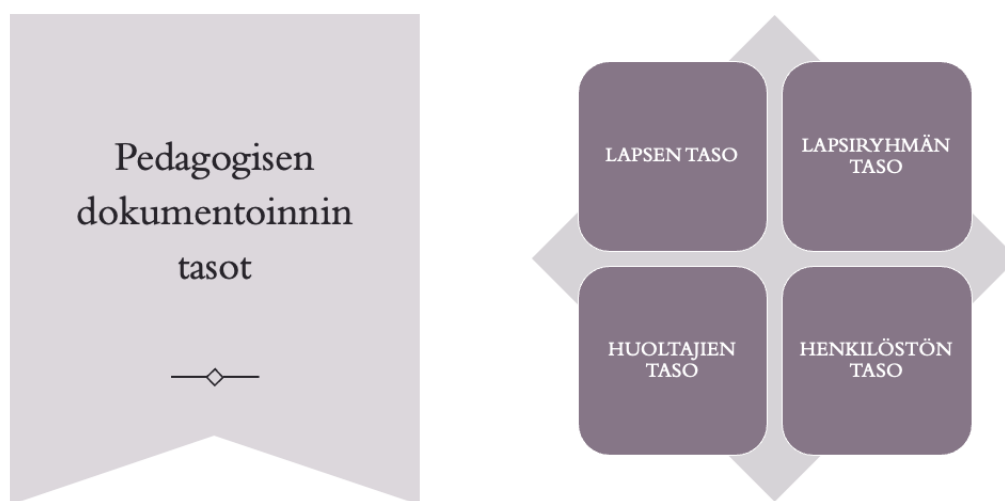
- Miltä meidän arki näyttää lasten silmin?
- Mikä on mun lempipaikka päiväkodissa?
- Mitä mä tykkään leikkiä sisällä/ ulkona?
- Miltä mun ääni kuulostaa? (suujumppa, haastattelut, lyhyet tarinat)
- Kenen kanssa tykkään leikkiä?
- Miltä luonnossa näyttää?

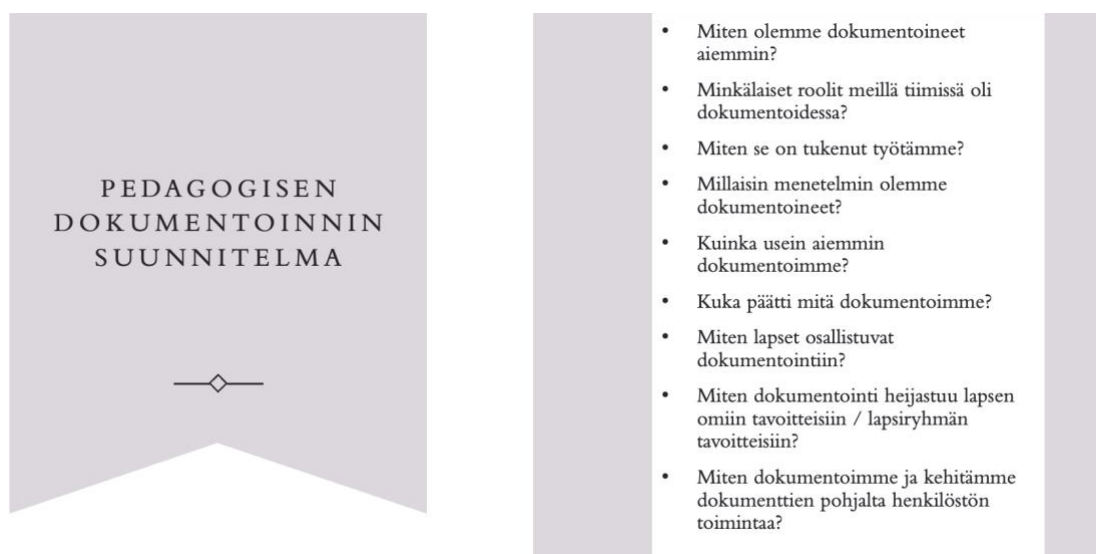
Kuva 3. Perehdytysoppaan vinkkejä lasten kanssa toteutettavaan pedagogiseen dokumentointiin. (kuva Pixabay).

Kolmanteen osaan on kerätty myös vinkkejä pedagogisesta dokumentoinnista digitaalisessa muodossa eri sovelluksien ja menetelmien avulla. Kun lasten kertomia tarinoita, saduttamisia ja haastatteluja dokumentoidaan, niin lapsi myös pääsee palaamaan niihin ja havainnoimaan omaa kasvuaan.

Perehdytysoppaan neljännessä osassa kuvataan pedagogisen dokumentoinnin prosessi kaikilla tasoilla eli lapsen, lapsiryhmän, huoltajan ja henkilöstön tasoilla (Kuva 4). Neljännessä osassa on myös pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmapohja (Kuvat 5–6), jota varhaiskasvattajat voivat hyödyntää oman tiimensä pedagogisen dokumentoinnin suunnittelussa.

Kuva 4. Pedagogisen dokumentoinnin tasot.

- Miten voisimme dokumentoida jatkossa?
- Mitä haluamme dokumentoida?
- Kuinka usein dokumentoimme? Miten saamme siitä säännöllistä?
- Mikä tekee dokumentoinnista pedagogista dokumentointia?
- Miten hyödynämme dokumentteja pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä?
- Miten voisimme osallistaa lapsia, lapsiryhmää ja huoltajia mukaan pedagogiseen dokumentointiin?
- Miten säilytämme dokumentteja?
- Miten jaamme dokumentteja huoltajille?

Kuvat 5–6. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmapohja (mukailen). Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas.

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelu

Tämän kehittämistyön tavoitteena oli alle 3-vuotiailla työskentelevän henkilöstön digitaalisen pedagogisen dokumentoinnin osaamisen vahvistaminen. Tarkoituksena oli tehdä heille perehdytysopas, jolla olisi mahdollista saada digitaalista pedagogista dokumentointia käyntiin. Kehittämiskysymyksinä henkilöstölle toteutetussa puolistrukturoidussa kyselyssä oli, millaista pedagogista dokumentointia tällä hetkellä toteutetaan. Kolmessa työpajassa kehittämiskysymyksinä oli selvittää, miten dokumentoinnista tulee pedagogista dokumentointia, miten valitaan pedagogisesti dokumentoitavat asiat ja miten digitaalista pedagogista dokumentointia toteutetaan.

Kehittämistyössä arviointi on mukana koko prosessin ajan. Kehittämistyön alustavaa suunnitelmaa ja valittuja menetelmiä tarkennetaan tarpeen mukaan. Samoin kehittämistyön tavoitetta saatetaan täsmentää, mikäli kehittämisen tavoite ei ole osallistujille tuttu. (Toikko & Rantanen 2009, 82–83.) Kehittämistyön alkuvaiheessa digitaalisuus oli pääosassa, mutta henkilöstölle tehdyn puolistrukturoidun kyselyn jälkeen oli tarpeen arvioida sen osuutta uudelleen. Kyselyn vastausten analysoinnin tulosten mukaan työpajoihin oli tarvetta sisällyttää pedagogisen dokumentoinnin prosessin todentumista varhaiskasvatuksessa. Pedagogista dokumentointia ei ole vain toimintakauden lopussa kootut valokuvat vaan pedagoginen dokumentointi on prosessi, jonka on tarkoitus olla jatkuvaa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10–11). Kun arjessa toteutetaan pedagogista dokumentointia, niin on hyvä tiedostaa, että onko dokumentti luonteeltaan sellainen, että se kertoo jotakin oleellista toiminnasta tai hetkestä. Onko kuva tai video sellainen, josta syntyy pedagogista dokumentointia vai onko kuva otettu siksi, että se on mukava kuva? (Ahonen 2017, 142–143.) Rintakorpi (2018, 55) nostaa väitöskirjassaan esille, että pedagoginen dokumentointi vaatii asian omaksumisen ennen kuin sitä on tarkoituksen mukaista alkaa toteuttaa. Sittenkin se vaatii arjessa säännöllisesti riittävästi aikaa, jotta varhaiskasvattaja saa rauhassa jäsenellä kerättyä materiaalia siihen muotoon, että niitä voi yhdessä lasten sekä huoltajien kanssa tarkastella. Kokeneillakin dokumentoijilla oli tutkimuksen mukaan haasteita dokumentoinnin tavoitteiden asettelussa ja ylläpitämisessä sekä päivittämisessä prosessin edetessä. Puolistrukturoitu kysely oli toteutettavuudeltaan yksinkertainen, mutta vastausprosessi jäi matalahkoksi, mikä oli etukäteen tiedossa kyselylomakkeen rakenteen vuoksi. Kyselylomakkeessa oli painopiste avoimilla kysymyksillä ja se oli kyselyksi pitkäkö. Avointen kysymyksien sisällyttäminen kyselyyn on riski, mutta onnistuessaan ne tuottavat haluttua tietoa. Vastausten analysoiminen on aikaa vievää prosessi, mutta vastaajalla on

mahdollista antaa vastauksensa sillä tarkkuudella kuin hän katsoo sen tarpeelliseksi. (Kananen 2014, 125.)

Kehittämistyö on ollut pitkä prosessi ja kokonaisuuden hahmottaminen on ollut paikoin haastavaa silloin kun käynnissä on ollut monta samanaikaista vaihetta. Tietoperusta on rakentunut koko ajan ja työpajat sekä opinnäytetyön raportin kirjoittaminen ovat olleet samaan aikaan käynnissä. Samanaikaisesti on pohdittava kohdeorganisaatiolle tehtävän kehittämistyön hyötyjä, mutta myös sen tekijän asiantuntijuuden kehittymistä. Kehittämistyöhön osallistuneiden osallistaminen ja sitouttaminen edistävät tuotoksen jalkauttamista kohdeorganisaatioon. (Vilka 2021b, 33–34.) Varhaiskasvatuksen arkea haastavat esimerkiksi henkilöstöpoissaolot ja pitkään kehittämistyöhön osallistuminen saattaa olla vaikeaa. Kehittämistyöhön osallistui eri ammattiryhmiä, joilla oli erilaisia tavoitteita pedagogisen dokumentoinnin suunnittelemiseen ja toteuttamiseen. Vaikka pedagoginen dokumentointi onkin kaikkien varhaiskasvattajien työtehtävä, kehittämistyön kannalta olisi saattanut olla selkeämpää se, että osallistujien ryhmä olisi ollut etukäteen tarkemmin rajattu. Toisaalta nyt mahdollistui kehittämistyön autenttisuus siinä, että se osallisti demokraattisesti kaikkia asiaan osallisia mahdollistaen ammatillista kasvua ja kehittymistä. Kehittämistyön tavoitteena on muutos paremmasta toimintatavasta, jonka oivaltamisessa osallistujat itse ovat mukana. (Kananen 2014, 11–12.) Kehittämistyön aikana varhaiskasvattajia osallistettiin prosessiin puolistrukturoidun kyselyn sekä työpajojen luovien ja toiminnallisten menetelmien, avorihityöskentelyn sekä me-we-us-menetelmän, muodossa. Samoin jokaisen työpajan alussa haluttiin varmistua avorihityöskentelyn kirjauksien oikeellisuus, jotta ne tulkitaan oikein. Työpajojen lopussa mahdollistettiin palautteen antaminen joko nimettömästi Padletin kautta tai suoraan kehittämistyön tekijälle sähköpostitse. Työpajojen toteuttaminen Teamsin kautta haastoi vuorovaikutuksellisuutta ja sitä toteutustapana tulee harkita tarkasti. Varhaiskasvattajat hyödynsivät mieluummin kirjallisia tapoja mielipiteidensä tuottamiseen. Työpajatyöskentelyssä ryhmän koon tulisi olla ideoiden tuottamiseen sopivan kokoinen. Jos ryhmä on kooltaan liian suuri, on sinne helpompi vetäytyä tarkkailijan rooliin. Jos ryhmässä on paljon ensikertalaisia, saattaa ideoiden esiin tuominen olla jännittävää. Ryhmän vetäjällä on tärkeä rooli varmistaa, että työskentelyn pelisäännöt on käyty läpi ja niihin sitoudutaan työskentelyssä. Alkuvaiheessa tärkeää on ideoiden runsaus ei ole ongelma, eikä niitä tule ideointivaiheessa arvioida tai rajata. Ryhmän vetäjä huolehtii myös ideointiprosessin aikataulusta ja tauottamisesta. (Ojasalo ym. 2014, 160–162.)

Kehittämistyö eteni syklisesti, toimintaa arvioitiin ja suunnitelmia tarkennettiin pitkin matkaa. Jottei tutkimus paisu liiaksi tai ajaudu väärille urille, on tarpeen pitää mielessä, ettei yhdellä kehittämistyöllä voida ratkaista kaikkia ongelmia ja löytää niihin ratkaisuja.

Kehittämiskysymyksien laatimisessa ei saa olla yleisluonteinen muttei myöskään liian kapeakatseinen. Tietoperustan määrää on myös tarpeen tarkastella etukäteen. (Kananen 2014, 36–44.) Pedagogisesta dokumentoinnista on vielä rajallisesti suomalaista kirjallisuutta. Kansainvälisissä artikkeleissa sivuttiin pedagogista dokumentointia enemmän henkilöstön tasolla, kun suomalaiset keskittyivät enemmän lapsen ja lapsiryhmän tasoille. Huoltajien taso jäi molemmissa vähemmälle huomiolle.

Kehittämistyön aikataulu työpajojen osalta oli tiivis, mutta toisaalta se piti työskentelyn varhaiskasvattajien mielissä ja aiempiin työpajoihin ei tarvinnut liikaa palata. Varhaiskasvattajat osallistuivat työpajoissa aktiivisesti työskentelyyn. Puolistrukturoidun kyselyn ja työpajojen välissä henkilöstö oli vaihtunut jonkin verran tiimeissä eikä kyselyssä esiin tulleet tarpeet sekä toiveet työpajatyöskentelylle täysin vastanneet toisiaan. Myönteistä työpajatyöskentelyssä oli se, että varhaiskasvattajat suhtautuivat pedagogisen dokumentoinnin harjoitteluun arjessa innostuneesti ja olivat tehneet oivalluksia sekä toiminnan kehittämistä tiimeissään. Pedagoginen dokumentointi on luonteeltaan aikaa vievää ja vaatii toimintakulttuurin muovaamista eikä se tapahdu hetkessä. Rintakorpi (2018, 55–59) nostaa esiin väitöskirjassaan varhaiskasvattajien haasteen muuttaa aikuisjohtoista tapaa suunnitella ja arvioida toimintaa kohti pedagogista toimintakulttuuria. Toisaalta on myös huomioitava pedagogisen dokumentoinnin määrä, jotta sillä ei olisi vaikutuksia lapsen ja varhaiskasvattajan vuorovaikutukseen. Pedagoginen dokumentointi saattaa vähentää lasten kanssa vietettävää aikaa ja siksi sitä tulisikin toteuttaa suunnitelmallisesti ja koko työyhteisön voimin. Perehdytysoppaan sisältöihin varhaiskasvattajat pääsivät halutessaan vaikuttamaan monipuolisesti. Toiveita ja tarpeita sen sisältöihin kartoitettiin sekä puolistrukturoidulla kyselyllä että työpajojen yhteydessä. Toiveita nousi siitä, että se olisi luonteeltaan mahdollisimman konkreettinen ja soveltuisi sekä aloittelijalle että pedagogista dokumentointia jo toteuttaneelle.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Kehittämistyössä pyritään myönteiseen lopputulokseen, koska tavoitteena on kehittää toimintaa kohti parempaa muutosta. Kuitenkin kehittämistyön arvioinnissa tulee olla rehellinen ja nostaa esiin myös mahdolliset haasteet, jotta sitä voitaisiin pitää luotettavana. Pelkkien myönteisten asioiden korostaminen saattaa muodostaa vääristyneen kuvan kehittämistyöstä. (Toikko & Rantanen 2009, 128.) Kehittämistyössä luotettavuus toimii sen laadun mittaajana. Tutkimuksessa tulee pyrkiä siihen, että tehdyt valinnat olisivat mahdollisimman oikeita ja oikein toteutettuja. Luotettavuutta arvioidaan koko kehittämistyön prosessin ajan, ei ainoastaan sen loppuvaiheessa. (Kananen 2021, 161–163.) Kehittämistyössä luotettavuuteen pyrittiin valitsemalla mahdollisimman korkeatasoisia ja

tuoreita lähteitä siitä huolimatta, että niitä oli rajallisesti saatavilla. Tietoperustaan koottiin pääosin alle viisi vuotta vanhaa lähdeaineistoa. Raportin kirjoitusvaiheessa viitattiin lähteisiin mahdollisimman huolellisesti, jotta niiden tarkistaminen alkuperäisistä lähteistä mahdollistuu. Valittuihin lähteisiin on suhtauduttu kriittisesti ja vältetty toissijaisten lähteiden käyttöä viittauksissa. Tietolähteitä on valittu siitä näkökulmasta tai ongelmasta käsin, mihin on kulloinkin haluttu löytää vastausta. Niiden valinnassa on otettu huomioon se, ettei ne saisi ohjata kehittämistyötä epäolennaiseen suuntaan tai rönsyilemään asian vierestä. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 44.) Kehittämistyössä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä kuten luotettavuutta, rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta sen kaikissa vaiheissa. Muiden tutkijoiden työtä on arvostettu ja kunnioitettu antaen heidän tekemälleen työlle sen kuuluvan arvon. Kehittämistyön kaikissa vaiheissa on toimittu vastuullisuuden periaatteella. Eettisyys on huomioitu myös kehittämistyöhön osallistuneiden varhaiskasvattajien kanssa toimiessa. Kaikkien osallistujien mielipiteillä ja ideoilla on ollut ideointivaiheessa sama arvo. Osallistuminen kehittämistyöhön on ollut vapaaehtoista ja heillä on ollut mahdollisuus halutessaan kieltäytyä osallistumisesta (Tenk 2023, 11–12.) Kaikki kehittämistyössä käytetty tutkimustieto on säilytetty, käsitelty ja analysoitu luottamuksellisesti. Kehittämistyöhön osallistuneille varhaiskasvattajille on kerrottu avoimesti mihin puolistrukturoidun kyselyn ja työpajojen Teams-nauhoitteita on käytetty. Kun tietoja ei ole enää tarvittu, on ne hävitetty asianmukaisesti. Kehittämistyössä ei ole kerätty osallistujien henkilötietoja missään vaiheessa ja kyselylomakkeen laadinnassa ei kysytty tietoja, jotka mahdollistaisivat henkilön anonymiteetin paljastumisen. Jokaisen kehittämistyöhön osallistuneen henkilötietosuojasta on huolehdittu asianmukaisesti, koska kaikissa vaiheissa osallistuminen on ollut anonymia. (Tietosuojasetus 2016/ 679). Kehittämistyössä vaaditaan tutkimustuloksilta luotettavuutta ja niitä tarkastellaan validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tehdyssä tutkimuksessa on tutkittu oikeita asioita ja se on tehty laadukkaasti ja aineistosta tehtyyn analyysiin voi luottaa. Reliabiliteetti tarkoittaa puolestaan sitä, että jos tutkimus tehtäisiin uudelleen, olisi sen lopputulos mahdollisimman sama kuin aiemmin. (Kananen 2014, 125–126.) Kehittämistyössä käytettiin laadullista tutkimusotetta ja usein sen luotettavuuden tunnusmerkistöön liitetään tutkimuksen kuvaaminen mahdollisimman tarkasti. Tehdyt valinnat tulee kuvata ja perustella. Kehittämistyössä pyrittiin varmistamaan luotettavuutta käyttämällä useita eri menetelmiä eli triangulaation avulla. Tässä kehittämistyössä se toteutui puolistrukturoidun kyselyn sekä työpajoissa toteutettujen luovien ja toiminnallisten menetelmien avulla. Valitut menetelmät olivat määrältään riittäviä ja niiden tuottama aineisto tuki toinen toisiaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232.) Kehittämistyö on hyvin käytännönläheistä luonteeltaan, mutta tieteellisyys ja tutkimustyön menetelmät ovat siinä vahvasti mukana. Teoria ja käytäntö kulkevat käsi kädessä eivätkä edusta eri maailmoja

kehittämistyössä. (Kananen 2012, 162.) Kehittämistyön raportoinnissa pyrittiin mahdollisimman tarkkaan kuvaukseen ja näin pyrittiin tuomaan tehtyä prosessia mahdollisimman läpinäkyväksi lukijalle. Samoin kehittämistyön eri vaiheissa käytiin keskusteluja kohdeorganisaation edustajan kanssa työn etenemisestä ja tehtyjen suunnitelmien tarkentamisesta. Kehittämistyötä on pystytty toteuttamaan työelämälähtöisesti. Kananen (2012, 175–176) mukaan kehittämistyössä voidaan puhua yleistettävyyden sijaan siirrettävyydestä, joka tarkoittaa sitä, että jos tutkimus tehtäisiin uudelleen, niin tutkimustulokset vastaisivat toisiaan.

Kehittämistyön lähtökohta oli työelämälähtöinen ja sitä suunniteltiin, toteutettiin ja arvioitiin yhteistyössä. Kehittämistyön tulokset ja perehdytysopas tuotoksena ovat työelämää palvelevia. Perehdytysoppaan avulla varhaiskasvattajat voivat aloittaa sekä kehittää digitaalista pedagogista dokumentointia ja sitä kautta mahdollistaa heidän ammatillisen kehittymisen. Kehittämistyön tavoite eli henkilöstön osaamisen vahvistaminen toteutui. Työpajatyöskentelyssä varhaiskasvattajat nostivat esiin oivalluksiaan pedagogisesta dokumentoinnista ja kuinka he lähtisivät sitä toteuttamaan arjessaan.

9.3 Hyödynnettävyys ja jatkokehittämisideat

Kehittämistyön tulosten hyödyntäminen on mahdollista kohdeorganisaatiossa eli Hollolan kunnassa. Perehdytysopas on konkreettinen työkalu pedagogisen dokumentoinnin aloittamiseen ja kehittämiseen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajat kiteyttivät hyvin ajatuksen pedagogisesta dokumentoinnista toiveeksi sen tulemisesta luonnolliseksi osaksi jokapäiväistä arkea. Perehdytysopas voi tarvittaessa toimia myös Hollolan kunnan sisäisen pedagogisen dokumentoinnin koulutuksen välineenä. Perehdytysopas on pyritty laatimaan niin, että sen käyttöönotto on helppoa.

Kehittämistyön jatkotutkimuksena olisi tärkeää selvittää, minkälaista vaikuttavuutta digitaalisella pedagogisella dokumentoinnilla on lasten, lapsiryhmän ja huoltajien osallisuuden kokemukseen. Pedagoginen dokumentointi laadukkaasti toteutettuna vaatii varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ja varhaiskasvattajien toimintatapojen muutosta. Pedagoginen dokumentointi vaatii arjessa järjestelyjä ja aikaa, jotta varhaiskasvattajilla on mahdollista jäsenellä dokumentteja ja tulkita niitä yhdessä lasten kanssa. (Rintakorpi 2018, 55–56.) Koska varhaiskasvatussuunnitelman perusteet jättävät varsin paljon tulkinnan varaa siihen, kuinka pedagogista dokumentointia tulisi toteuttaa, on varhaiskasvatuksessa päässyt syntymään hyvin kirjavia käytäntöjä tulkintaan siitä, millaista sen tulisi olla ollakseen pedagogista dokumentointia. Minimissään on tehty tulkintaa, että pedagogisen dokumentoinnin määrä täyttyy, kun lapsille laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvattajien omat arvot, uskomukset sekä tavat

toimia määrittelevät mikä on riittävä määrä pedagogista dokumentointia. Tavoitteet pedagogisen dokumentoinnin osalta ovat myös epäselviä. (Ahonen 2017, 140–142.) Hollolan kunnan varhaiskasvatuksen vahvana painopisteenä on leikki, joten sen nivominen pedagogiseen dokumentointiin voisi olla hyvä jatkotutkimuksen idea. Leikillisyyden hyödyntäminen pedagogisessa dokumentoinnissa on vielä varsin alkutekijöissä. Varhaiskasvattajat toivoivat konkreettisia menetelmiä leikin pedagogiseen dokumentointiin, joten myös se jatkotutkimusideana olisi hyödyllinen.

Lähteet

Ahonen, L. & Roos, P. 2021. Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alanko, M., Kankaanranta, M. & Mehtälä, S. 2020. Digitaaliset portfoliot varhaiskasvatuksessa. Kunnallisan kehittämissäätöön julkaisu 30. Kunnallisan kehittämissäätö. Viitattu 17.6.2022. Saatavissa: <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2020/02/digitaaliset-portfoliot-varhaiskasvatuksessa.pdf>

Alasuutari, M., Heiskanen, N., Rantala, A. & Vehkakoski, T. 2023. Hyvä pedagoginen kirjaaminen. Oppimista tukeva dokumentointi käytännössä. Ellibs E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Carlsen, K. & Clark, A. 2022. Potentialities of pedagogical documentation as an intertwined research process with children and teachers in slow pedagogies. Article in European Early Childhood Education Research Journal. Volume 30, 2022 – Issue 2: Pedagogical Documentation. Viitattu 23.9.2024. Saatavissa: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1350293X.2022.2046838?src=recsys#abstract>

De Sousa, J. 2019. Pedagogical documentation: the search for children's voice and agency. Article in European Early Childhood Education Research Journal. Volume 27, 2019 – Issue 3: Participatory Pedagogies. Viitattu 23.9.2024. Saatavissa: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1350293X.2019.1600807#abstract>

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Heikkinen, H L.T. 2018. Toimintatutkimus, kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heikkinen, H L.T, Kaukko, M & Salo, P. 2023. Mitä toimintatutkimus on ja miten sitä tehdään? Teoksessa Heikkinen, H. L.T & Kaukko, M. (toim.) Toimintatutkimus. Käytännön opas. Vertaisarvioitu. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hjelt, H. 2023. Työnä varhaiskasvatus. Ammattilaisten puhetta suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa:

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/152047/978-952-03-3137-5.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Hjelt, H., Karila, K. & Kupila, P. 2024. Time and Temporality in Early Childhood education and Care Work. Research article. Teoksessa Scandinavian Journal of Educational Research 2024 VOL. 68, NO. 4, 633–646. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa:

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00313831.2023.2175246?needAccess=true>

Hollola. 2024b. Sähköpostihaastattelu 10.9.2024. Hollolan varhaiskasvatuksen hallinto.

Hollola. 2024a. Varhaiskasvatussuunnitelma. Hollola Monta luontoa. Viitattu 9.9.2024.

saatavissa: <https://hollola.cloudnc.fi/download/noname/%7B3d702fd8-1dde-47d6-98bf-6cea2a63bf08%7D/54396>

Hollola. 2023. Varhaiskasvatuksen digivuosisuunnitelma. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa:

<https://finna.fi/L1Record/aoe.2809?sid=4698783686&lng=en-gb>

Huusko, V. 2019. ”Pedagogisen dokumentoinnin kakku”. Malli pedagogisen dokumentoinnin aloitusvaiheeseen. Lahden ammattikorkeakoulu, Lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisen YAMK-opinnäytetyö. Viitattu 20.6.2022. Saatavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/266540/Huusko_Virve.pdf.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Jokinen, L. & Nieminen, A. 2019. Varhaiskasvatuksen tulevaisuuskuvat 2040. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan tulevaisuustyön raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:30. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 20.7.2022.

Saatavissa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161799/OKM_2019_30_Varhaiskasvatuksen_tulevaisuuskuvat_2040.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.

Kangas, K., Ukkonen-Mikkola, T., Harju-Luukkainen, H., Ranta, S., Chydenius, H., Lahdenperä, J., Neitola, M., Kinos, J., Sajaniemi, N. & Ruokonen, I. 2021. Understanding Different Approaches to ECE Pedagogy through Tensions. Article in Education Science 2021, 11, 790. Viitattu 30.9.2024. Saatavissa: <https://www.mdpi.com/2227-7102/11/12/790>

Karvi. 2019. Varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 13:2019. Viitattu 11.9.2024. Saatavissa: https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_Tiivistelma_Perusteet-ja-suositukset_web.pdf

Kataja, E. 2020. Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J.(toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Ellibs E-kirja. Suomen Varhaiskasvatus ry, luku 3.

Kaukko, M. & Kiilakoski, T. 2023. Kenen hyvä, millainen muutos? Moninaisuus toimintatutkimuksessa. Teoksessa Heikkinen, H. L.T & Kaukko, M. (toim.) Toimintatutkimus. Käytännön opas. Vertaisarvioitu. Tampere: Vastapaino.

Kindiedays. 2022. Pedagogisen dokumentoinnin ja kehittävän arvioinnintyökalu varhaiskasvatukseen. Viitattu 20.7.2022. Saatavissa: <https://www.kindiedays.com/Finlandhome>

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Viikka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House Oy.

Kotilainen, V. 2019. Klik! Kävisipä se helposti ja nopeasti! Huoltajien osallisuuden tukeminen digiportfoliotyöskentelyn avulla. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan YAMK-opinnäytetyö. Viitattu. 18.7.2022. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/173212/kotilainen_virpi.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Lehtosalo, S. 2023. Hollolan kunnan varhaiskasvatuksen digivuosisuunnitelma. Tutkimuksellinen kehittämistyö. LAB University of Applied Sciences. YAMK-opinnäytetyö.

Leinonen, J. 2020. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J.(toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Ellibs E-kirja. Suomen Varhaiskasvatus ry, luku 1.

Mansikka, J-E. 2019. Pedagoginen dokumentointi Reggio Emilian ja jälkistrukturalismin viitekehyyksessä. Vertaisarvioitu artikkeli. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti. Teoksessa Journal of Early Childhood Education Research. Volume 8, Issue 1, 100–200. Viitattu 11.9.2024. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/95fe9d34-7d6c-4775-868a-8d7f60f7ebfc/content>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Opetushallitus. Viitattu 18.7.2022. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus. 2022a. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 20.6.2022. Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8286690>

Opetushallitus. 2022b. Varhaiskasvatus. Viitattu 20.6.2022. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>

Ouakrim-Soivio, N. & Kumpulainen, K. 2020. Digitaalinen portfolio varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan arvioinnissa. Vertaisarvioitu artikkeli. Teoksessa Varhaiskasvatuksen Tiedelehti Journal of Early Childhood Education Research Volume 9, issue 1, 2020, 147–170. Viitattu 18.7.2022. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/313497/Ouakrim_Soivio_Kumpulainen_iss_ue9_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pihlaja, P. & Kangas, M. 2023. Varhaiskasvatussuunnitelma osana ohjausjärjestelmää: Tieto- ja viestintäteknologian käytön ja digitaalisen osaamisen kontekstointi. Vertaisarvioitu artikkeli. Teoksessa Journal of Early Childhood Education Research. Volume 12, Issue 2, 2023, 1–33. Viitattu 11.9.2024. Saatavissa: <https://journal.fi/jecer/article/view/119663/77171>

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Ellibs E-kirja. Gaudeamus, luku 17.

Restiglian, E., Raffaghelli, J. E., Gottardo, M. & Zoroaster, P. 2023. Pedagogical Documentation in the Era of Digital Platforms: Early Childhood Educator's Professionalism in a Dilemma. Education Policy Analysis Archives, 31 (137). Special Issue Digital Education Platforms and Schooling: New Challenges and Alternatives Toward Education Equity and

Children's Rights. A peer-reviewed article. Arizona State University. Viitattu 23.9.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.14507/epaa.31.7909>

Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 24. Helsinki Studies in Education, number 24. Viitattu 21.6..2022. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rintakorpi, K. 2020. Pedagoginen dokumentointi välineenä 1–3- vuotiaiden osallisuuteen päivähoidon aloitusvaiheessa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J.(toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Ellibs E-kirja. Suomen Varhaiskasvatus ry, luku 7.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Viitattu 1.10.2024. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/821112/isbn9789522163738.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.7.2022. Saatavissa: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Tenk. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/ 2023. Viitattu 3.11.2024. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Tietosuoja-asetus. 2016. Tietosuoja-asetus (EU) 2016/ 679. Viitattu 3.11.2024. Saatavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:32016R0679>

Tilastokeskus. 2023. Varhaiskasvatuksen osallistuneiden lasten osuus kasvoi vuonna 2022. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa: <https://stat.fi/julkaisu/cl8l48a1oj27m0dukvmlyq0wd>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. metodin valinta ja aineistonkeruu virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 92–116.

Valtioneuvosto. 2022. Valtioneuvoston selonteko: Suomen digitaalinen kompassi. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:65. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164429/VN_2022_65.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vilkka, H. 2021a. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkka, H. 2021b. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vlasov, J. 2018. Reflecting Changes in Early Childhood Education in the USA, Russia and Finland. Academic Dissertation. Acta Universitatis Tamperensis 2416. Tampere. Viitattu 16.9.2024. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104321/978-952-03-0841-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vopeka. 2024. Vastaa ja vaikuta digitaalisten oppimisympäristöjen kehittämiseen! Viitattu 10.9.2024. Saatavissa: <https://vopeka.fi/fi/presentation/index>

Liite 1 Saatekirje

Pedagoginen dokumentointi Hollolassa

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hei!

Olen Virve Tomminen ja työskentelen Hollolan kunnassa varhaiskasvatuksen opettajana. Opiskelen työn ohessa sosionomi YAMK-tutkintoa LAB University of Applied Sciences-ammattikorkeakoulussa ja parhaillaan teen opinnäytetyötäni, jonka toteutan kehittämistyönä yhteistyössä Hollolan kunnan alle 3-vuotiailla työskentelevän henkilöstön kanssa.

Aiheenani on digitaalinen pedagoginen dokumentointi alle 3-vuotiaiden ryhmissä ja opinnäytetyöni tarkoituksena on laatia henkilöstölle perehdytysopas digitaaliseen pedagogiseen dokumentointiin. Sen tavoitteena on henkilöstön osaamisen vahvistaminen.

Toivoisin Sinun vastaavaan oheiseen Webropol-kyselyyn, jossa teen kartoitusta henkilöstön näkemyksistä pedagogisesta dokumentoinnista ja toiveista syksyn työpajoja varten. Voit vastata kyselyyn tietokoneella, puhelimella tai tabletilla. Vastaaminen ei kuitenkaan sido sinua osallistumaan työpajoihin. Vastausaikaa on 31.8.2022 saakka. Kyselyyn vastaaminen on mahdollista tallentaa kesken kyselyn ja jatkaa myöhemmin. Tähdellä * merkityt kysymykset ovat pakollisia.

Työpajat 3 kpl toteutetaan Teamsin kautta ja niihin toivoisin mahdollisimman monen osallistuvan. Työpajoissa käymme pedagogista dokumentointia läpi työmenetelmänä ja työpajojen välissä on mahdollista kokeilla erilaisia harjoituksia siitä. Työpajaan osallistuminen ei vaadi sinulta muuta kuin kiinnostusta aihetta kohtaan, jotta voisimme kehittää yhdessä digitaalista pedagogista dokumentointia Hollolassa.

Suuri kiitos jo etukäteen!

1. Työskentelen *

- Lastenhoitajana
- Varhaiskasvatuksen opettajana
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajana
- Perhepäivähoitajana

2. Yksikköni on *

- Herralan päiväkot
- Hämeenkosken päiväkot
- Kalliolan päiväkot
- Kukkilan päiväkot
- Nostavan päiväkot
- Pyhäniemen päiväkot
- Salpakankaan päiväkot
- Satulinnan päiväkot
- Soramäen päiväkot
- PPH koti
- Muu, mikä? _____

3. Pedagoginen dokumentointi on minulle käsitteenä tuttu *

- Kyllä
- Ei

4. Mitä pedagoginen dokumentointi mielestäsi on?

---

5. Olen saanut erillistä koulutusta pedagogisesta dokumentoinnista? *

- Kyllä
- Ei

6. Koetko, että tarvitsisit lisäkoulutusta pedagogiseen dokumentointiin? * Kyllä Ei**7. Millaista koulutusta toivoisit?**

---

8. Kuinka usein hyödynnät työssäsi pedagogista dokumentointia? * Päivittäin Viikoittain Kuukausittain Harvemmin kuin kuukausittain En ollenkaan**9. Koetko, että sinulla on työssäsi riittävästi aikaa pedagogiselle dokumentoinnille? *** Kyllä Ei**10. Mitkä tekijät mahdollistavat arjessa pedagogista dokumentointia?**

---

11. Mitkä tekijät vaikeuttavat arjessa pedagogista dokumentointia?

---

12. Mitkä näistä ovat sinusta tärkeimpiä pedagogisessa dokumentoinnissa?**Valitse kolme! ***

- Osallisuus
- Vuorovaikutus
- Lapsilähtöisyys
- Reflektiivisyys
- Yhteisöllisyys
- Sitoutuminen
- Tasa-arvo

13. Kuka päättää mitä dokumentoit?

- Lapsi
- Varhaiskasvattaja
- Huoltajat
- Joku muu, kuka? _____

14. Minkälaisia asioita sinusta on hyvä dokumentoida?

---

15. Mihin / miten tallennat dokumentit?

---

16. Miten palaat / palaatko lasten kanssa dokumentoituihin asioihin?

---

17. Mitä välineitä käytät pedagogiseen dokumentointiin? *

- Puhelin
- Kamera
- Tabletti
- Älytaulu
- Dokumenttikamera
- Tietokone
- Joku muu, mikä? _____

18. Onko digitaalinen pedagoginen dokumentointi sinulle tuttua? *

- Kyllä
- Ei

19. Onko jokin seuraavista pedagogisen dokumentoinnin työkaluista sinulle tuttu? *

- Daisy
- Kindiedays
- Muksunetti
- Jokin muu, mikä? _____
- Mikään työkalu ei ole tuttu minulle

20. Olisitko kiinnostunut kokeilemaan jotakin pedagogisen dokumentoinnin työkalua? *

- Kyllä, mitä? _____

- Ei

21. Mitkä seuraavista teemoista sinua kiinnostaa eniten pedagogisessa dokumentoinnissa?

- Mitä pedagoginen dokumentointi on?
- Miten pedagoginen dokumentointi eroaa dokumentoinnista?
- Pedagogisen dokumentoinnin prosessi
- Digitaalinen pedagoginen dokumentointi
- Vinkit digitaaliseen dokumentointiin
- Muu, mikä? _____

22. Mitä toiveita sinulla olisi työpajojen sisältöihin?
